

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૩૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૩ નો ૨૧૧૨

વિષય ૬૪૭૭૪૨

રૂઢિનો સાથી.

(Cotton Companion.)

કર્તા અને પ્રકાશક.

હરગોવિન્દલાલ હરિદાસ દોસ્તી, મુંબઈ.

સાધુચરિત શુભ સરિસ કપાસ
નિરસ વિશદ ગુણમય ફલ જાસૂ ।
જો સહિ દુઃખ પર છિદ્ર દુરાવા
બંદનીય જેહિ જગયશ પાવા ॥

તુલસી રામાયણ.

પ્રથમાવૃત્તિ

સંવત ૧૯૭૭.

સર્વ હક્ક રવાનિન.

પ્રત ૧૦૦૦.

સને ૧૯૨૧.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

૬૩૧

સ ૩૩૬૨

મહા-વિર સ્તુતિ.

(શાહુલ.)

બુઝ્યા જીવ અનેક આ જગ વિષે,
વ્યાખ્યાન વાણિ વળે,
લીધે માનવ દહ આ મહી મહિં,
પરમાર્થને કારણે,
ચારિત્રે બહુ વિશ્વને વશ કરી,
સંહારીયા શત્રુને,
'દાશી' અંધન અંધ પ્રારંભ મહિં,
એવા વિશ્વને નમે.

અર્પણ પત્રિકા.

મુંબઈ, તા. ૨૫ મી જુલાઈ ૧૯૨૧.

મુરખ્ખી શેઠ શ્રી,

શેઠ લખમીદાસ નેમીદાસ.

શ્રી મુંબઈ.

ગરીબાઈના પગથીએથી આપબળ, નીતિ, પ્રમાણિ-
કતા, અને ધર્મના અવલંબનથી આજે શ્રીમંતાઈની
સીડીએ ચઢેલ આપશ્રીને સામાન્ય વર્ગની મુંગી હૃદયધ્રાવક
દશાનો જાતિ અનુભવ અને તેથી તેઓ પ્રતિ આપની
અખુટ દ્વિત્વશોભ, રંક પ્રતિ આપનું સ્નેહભીનુ હાતુત્વ,
ધંધામાં પણ નિર્મળ પ્રમાણિકતા, ધર્મ પ્રત્યે અડગ શ્રદ્ધા,
વિગેરે ગુણોથી આકર્ષાઈ આ લઘુ પુસ્તક આપને અર્પણ
કરું છું.

લી૦

આપનો આજ્ઞાકિત સેવક,

હરગોવિન્દદાસ હરિદાસ દોસી.

પ્રસ્તાવના.

આ નાના પુસ્તક માટે પ્રસ્તાવના આવશ્યક ન હોય; પરંતુ કારણ વિના કાર્ય ન સંભવે એટલે કારણ દર્શાવવું જરૂરી ગણાય.

મુખ્યમંત્રીના રૂઢિના બજારમાં ભારતવર્ષના અનેક રૂઢિપાદક પ્રાંતોના ભિન્નભિન્ન રેશનોથી રૂઢિ આવે છે. પ્રત્યેક પ્રાંતના રૂઢિમાં કંઈ ને કંઈ ફેરફાર રહે છે. રૂઢિની ઉત્પત્તિ ઋતુના ફેરફાર સાથે એટલો નિકટ સંબંધ ધરાવે છે કે એકજ ક્ષેત્રમાં પણ ઋતુની અનિયમીતતાને અંગે સ્થળ ફેરફાર થઈ જાય છે; જ્યાં રૂઢિની પારખ એટલી સુક્ષ્મ અને ગહન રહે છે કે વર્ષોના ચાલુ અનુભવ પછી પણ તેમાં પારંગત થવું અશક્ય નહિ તે અતિદુષ્કર તે છે.

આવા ગહન વિષયની સરળતા કરવા ગુજરાતીમાં બહુ અલ્પ પ્રયાસ થયો હોય એમ લાગે છે. પુછપરછ કરતાં મરહુમ શેઠ માણેકજી મેરવાનજી નાનપુરીઆ કે જેઓ કોટન એક્સ્પેન્જના એક વખતે સેક્રેટરી હતા તેઓએ બહુ વર્ષો અગાઉ ગામગુણ દર્શાવનાર એક લઘુ ગદ્યાવલી પ્રકટ કરી હતી; પરંતુ આજે તેની એક પણ નકલ હસ્તગત થતી નથી તેમ તે પુનઃ મુદ્રિત કરવાનો હક્ક પણ કોઈને આપી ગયા હોય એમ લાગતું નથી એટલે એટલી સરળતાનો પણ અભાવ થયો છે. આથી નવિન બંધાથીને ચોક્કસ રૂઢિ કયા ગામનું, તે ગામ કઈ વર્ગણીનો અને તેના ગુણોનું સામાન્ય જ્ઞાન સ્વભેદ પ્રાપ્ત કરવું અશક્ય થાય છે. પરિણામે તેની માહિતી માટે અનુભવી વર્ગ પર સર્વ રીતે

પરાવલંબીત રહી તેને કંટાળા રૂપ થાય છે. રૂઢિની પારખમાં (પરિક્ષામાં) પ્રવિણ થવા માટે તો ચાલુ અનુલવ અને જાત-જાતનું રૂઢિ હાથ તળેથી પસાર થતું હોય એવું વ્યહવાર જ્ઞાન આવશ્યક છે; પરંતુ ધંધાના આરંભમાં જો નવિન ધંધાથીને રૂઢિના ઉત્પત્તિ સ્થળો અને તેના ગુણોનું સામાન્ય જ્ઞાન વાંચન દ્વારા પ્રાપ્ત થયું હોય તો વ્યહવાર જ્ઞાનનો માર્ગ બહુ સરળ થઈ શકે. આવી કોઈ માર્ગદર્શિકાની આવશ્યકતા નવિન ધંધાથીને જણાય છે. હું જ્યારે આ ધંધામાં જોડાયો ત્યારે મને પણ કોઈ ભોમીઆની (સાથીની) જરૂર જણાય અને સ્વસુગ-મતાથે રૂઢિની ગુણગામદર્શક પદ્યાવલી બનાવી. પદ્યાવલી એટલા ખાતર બનાવી કે ગામનામાવલી મોટી હોઈ તરત સ્મરણમાં ન રહે એટલે પદ્યબંધ કરી એ મુશ્કેલી ટાળવા યત્ન કર્યો. આમ સ્વઉપયોગાર્થે તૈયાર કરેલ વસ્તુ પરાર્થે પણ એટલીજ ઉપયોગી થશે એવી મિત્ર વર્ગની ઉત્કંઠા આ ‘રૂઢિનો સાથી’ એ અભિધાન હેઠળ કંઈક વિશાળ સ્વરૂપે વાંચકવૃંદ પાસે રજુ કરવા કારણજીત છે.

પુસ્તકમાં કાવ્યમાં આવતા નામો આવશ્યક અને ચાલુ વપરાસનાજ લીધા છે અને પ્રત્યેક કાવ્યની પાછળ જે નામાવલી છે તે કાવ્યમાં આવતા નામો ગુણના અનુક્રમે ગોઠવવા યત્ન કર્યો છે એટલે પ્રત્યેક પ્રાંતમાં કયા ગામનું રૂઢિ કયા ગામથી ચલતું કે ઉતરતું છે તે સમજવું સરળ થઈ પડે. આ નિયમ સર્વદા ટકતો નથી. ઋતુની અસર થતા, અનુક્રમમાં નાનો મોટો ફેરફાર થઈ જાય છે, એટલે આ અનુક્રમ સામાન્ય છે; છતાં અનુક્રમનો ફેરફાર ઋતુના ફેરફાર ઉપર મોટો આધાર રાખે છે.

પુસ્તકના અંત ભાગે જે પ્રાંતવાર નામાવલી આપી છે તેમાં મોટે ભાગે નાના મોટા સર્વે ગામોનો સમાવેશ કર્યો છે અને તેની સાથે જેટલા પ્રાંત થઈ શક્યા તેટલા ગામોના

સ્ટેશન માર્કાં પણ જોડ્યા છે. આવી નામાવલી પ્રાંતવાર છુટી પાડતા બહુ સંભાળ લીધી છે છતાં પણ રૂઢિનું વિશાળ ક્ષેત્ર અને સાધનની અછત જોતા ક્યાંય દ્રષ્ટિદોષ રહી ગયો હોય તો વાંચકવૃંદ તે ક્ષાંતવ્ય ગણશે.

રૂઢિની આયાત, નિકાશ અને મીલ ખપતના છેલ્લા છવીસ વર્ષના આંકડાઓ તથા કાપડ અને સુતર પેદાશ, વિગેરેના (પ્રાંત થઇ શક્યા છે તેટલા) દશ વર્ષ લગીના આંકડાઓ લીધા છે જેથી હિન્દુસ્તાનમાં રૂઢિનો ધંધો કઇ સ્થિતિમાં છે તેની તુલના કરવાનું વાંચક વૃંદને સરળ થઇ પડે.

આ પુસ્તકમાં 'રૂઢિ' તથા 'રૂત' એ રૂ (cotton) માટે વાપર્યાં છે કારણકે તે શબ્દો રૂ બજારમાં ચાલુ વપરાસના છે.

હિન્દુસ્તાનની બહારના બીજા દેશોના રૂઢિ સંબંધી પણ કેટલીક માહિતીઓનો પ્રાથમિક જ્ઞાન ખાતર સમાવેશ કર્યો છે.

રૂઢિના ધંધામાં પ્રવેશ કરનાર નવિન ધંધાથીને જો આ લઘુ પુસ્તક અદ્વંદ્ય પણ માર્ગદર્શક થાય તો મારો શ્રમ તો ઠીક પણ મિત્ર વર્ગની ઉત્કંઠા ફલિત થઇ ગણાશે.

આ પુસ્તક પ્રકટ કરવામાં મારા મુરબ્બી શેઠ કરસનદાસ ભગવાનદાસ પટેલની અમૂલ્ય સલાહ અને સાહાયતાની સાભાર નોંધ લેતા મને અત્યંત આનંદ થાય છે.

પ્રસ્તાવના પૂર્ણ કરતાં મારા સ્નેહિ ભાઇ દલસુખલાલ દ્વારકાદાસની સાહાયતાની સાભાર નોંધ લેવી જરૂરની છે. આ પુસ્તક પૂર્ણ કરવામાં જે જે પુસ્તકોની સાહાય લેવી પડી છે તેના કર્તાઓનો અત્રે એક સામટો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છું.

જુનું મોદીખાતુ, કેટ.

સંવત ૧૯૭૭.

આવશ્ય કૃષ્ણ પક્ષ એકાદશી

લી.

હરગોવિન્દદાસ : હરિદાસ દોસ્તી.

અનુક્રમણિકા.

વિષય.

પૃષ્ઠ.

૧.	કપાસની મહત્તા	૧
૨.	હિન્દી રૂઢિના ગુણ દોષ	૩
૩.	રૂઢિનું વાવેતર... ..	૭
૪.	આનદેશ... ..	૮, ૯, ૩૪, ૩૫
૫.	સેન્દ્રલ ઇન્ડીઆ	૧૦, ૧૧, ૩૬
૬.	મુગલાઈ	૧૨, ૧૩, ૩૭, ૩૮
૭.	ખીરાંર	૧૪, ૧૫, ૩૯, ૪૦
૮.	સેન્દ્રલ પ્રોવીન્સીસ	૧૬, ૧૭, ૪૧
૯.	ઘાલેરા	૧૮, ૧૯, ૪૨
૧૦.	મઠીયા	૨૦, ૨૧, ૪૩, ૪૪
૧૧.	ભર્યં... ..	૨૨, ૨૩, ૪૫, ૪૬
૧૨.	વેસ્ટન (ખીરાંર, કુમહા, વીગેરે)	૨૪, ૨૫, ૪૭/૫૧
૧૩.	બંગાળ	૨૬, ૨૭, ૫૨, ૫૩
૧૪.	રજપુતાના	૨૮, ૨૯, ૫૪
૧૫.	સીંધ-પંજાબ	૩૦, ૩૧, ૫૫/૫૭
૧૬.	કોકોનાડા	૩૨

વિષય.

પૃષ્ઠ.

૧૭.	ધરાન, કોમીલા	૩૩
૧૮.	અમેરીકન રૂઠિનું વાવેતર	૪૮
૧૯.	અમેરીકન સ્ટાનડર્ડસ	૫૯
૨૦.	છેલ્લા અમેરીકન યુરો રીપોર્ટ, વીઝેર ...	૬૦, ૬૧.
૨૧.	ઇજીપ્શીયન રૂઠિ	૬૨
૨૨.	હિન્દુસ્તાનની મીલોની રૂઠિ ખપત અને સુતર, કાપડ પેદાશના આંકડા.	૬૩
૨૩.	મીલોની વિગતવાર રૂઠિ ખપત. ...	૬૪
૨૪.	અમેરીકન, ઇજીપ્શીયન અને હિન્દી રૂઠિના પાકના દશ વર્ષના સરખામણીના આંકડા...	૬૫
૨૫.	છેલ્લા છવીસ વર્ષમાં મુ'બદલામાં રૂઠિ આયાતના આંકડા	
૨૬.	છેલ્લા છવીસ વર્ષમાં યુરોપ ચીન જાપાન વીઝેરના રૂઠિ નીકાશના આંકડા	
૨૭.	છેલ્લા પચીસ વર્ષમાં યુરોપના જુદા જુદા દેશમાં રૂઠિ નીકાશના આંકડા	

કપાસની મહત્તા.

સાધુચરિત શુભ સરિસ કપાસૂ
નિરસ વિશદ ગુણમય ફલ જાસૂ ।
જો સહિ દુઃખ પર છિદ્ર દુરાવા
વંદનીય જેહિ જગયશ પાવા ॥

તુલસી રામાયણ.

ઉપરની રામાયણની ચોપાઇમાં ગોસ્વામી તુલસીદાસજીએ સાધુ-ચરિતને કપાસની ઉપમા આપી છે. તેના ફળને લલચાવે તેવા અથવા તો નહિ ગમે તેવા રસથી મુક્ત, સ્વચ્છ અને ગુણવાળું કહેતાં તેમાંથી તાંતુરૂપી સાર નીકળે છે તેવું વર્ણવેલું છે. આ પવિત્ર ઉપમાને જાણે એવી ચીજ કપાસ છે. જ્યારે કોઇ વસ્તુને આપણે બહુ વખાણીએ ત્યારે કહીએ છીએ કે તેમાં સોતું ને સુવાસ બન્ને બળેલ છે. સારાંશ કે તેમાં ઉપ-યોગિતા અને સુંદરતાનો સરખો મેળાપ થયેલો છે. આવો મેળાપ કપાસમાં છે તેવો અને તેટલો કોઇ વનસ્પતિમાં નહિ હોય. તેની સુંદરતામાં મણા નથી. કોઇ જાતમાં ઘેરાપીળા, કોઇમાં આછાપીળા, કોઇમાં રેશમીલાલ, કોઇમાં આછાલાલ, એમ રંગરંગના ફૂલોથી કપાસનો છોડ એક સરસ ફુલઝાડ તરીકે શોભે છે. તે જ્યારે ફાલે છે ત્યારે પણ સફેદ ફૂલથી છવાયેલ છોડ જેવો સુંદર લાગે છે. તેના ફાલમાંથી નીકળતા રેસા આપણા શરીરની એળ દાંડે છે એટલુંજ નહિ પણ ટાઢ તડકાથી તેનું રક્ષણ કરે છે. અને તેનું ખી તો શરીરને પોષવાનો એક ઉત્તમ પદાર્થ પૂરો પાડે છે. કપાસના ખોરાક વિના ગાયો બી ક્યાંથી આપી શકે ?

કપાસના આશુભોની સૌથી પ્રથમ કદર કરનાર હિન્દુસ્તાન છે. તેની બધી જાતની જમીનમાં કપાસ ઉગે છે. છતાં પાકના જથ્થામાં દુનિયામાં તે આજે બીજે નંબરે છે. પહેલે નંબરે અમેરિકા છે. પાકની ઉત્તમતામાં પહેલે નંબરે ઇંગ્લેન્ડ છે. ત્યાંના નાઇલ નદીના કાંપવાળા પ્રદેશમાં કપાસનું વાવેતર થતું હોવાથી તેનું ૩ બહુ લાંબાં રેસાનું અને સુંવાળું પેદા થાય છે. ૩ની ઉત્તમતામાં બીજે નંબરે અમેરિકા છે. ત્યાં કપાસનું વાવેતર બહુ કાળજીપૂર્વક કરવામાં આવતું હોવાથી સુધારો થવા પામ્યો છે. હિન્દુસ્તાનમાં નર્મદા નદીનો પ્રદેશ કપાસના વાવેતર માટે બહુ અનુકૂળ છે. અને તેથી ત્યાંના કપાસ રેસાની લંબાઇ માટે તથા સુંવાળપ માટે પંકાયેલો છે. કપાસની જાતમાં હિન્દુસ્તાન આજે ત્રીજે નંબરે છે; એકલુંજ નહિ પણ એકર દીઠ સરેરાશ પેદાવારીમાં પણ હિન્દુસ્તાન સાવ ઓછું ઉતરે છે. પ્રત્યેક એકરે ૩નો ઉતાર હિન્દુસ્તાનમાં ૬૫ રતલ, અમેરિકામાં ૨૦૦ રતલ, અને ઇંગ્લેન્ડમાં ૪૫૦ રતલ છે એમ છેલ્લો આલોગિક કમિશનનો રિપોર્ટ જણાવે છે. આ બતાવે છે કે હિન્દુસ્તાનમાં કપાસની ખેડ કેટલી પડતી દશામાં છે. એક સમય એવો હતો કે હિન્દુસ્તાનમાં ૨૫૦ કે તેથી પણ બારીક આંકનાં સૂતર કંતાતાં હતાં. તે બારીક સૂતરની મલમલ દૂર દૂર દેશ જતી હતી. ઇંગ્લાંડમાં તેને ‘પ્રભાતની ઝાકળ’ (Morning dew) કરોળીઆની જાળ (spider’s web) એવાં કાબ્યમય નામો અપાતાં.

x

x

x

(નવજીવનનો ઉતારો.)

હિન્દી રૂઢિના ગુણુદોષ.

બંગાલ—જેને ‘બંગાલ’નું રૂઢિ કહેવામાં આવે છે તે રજપુતાના અને બંગાલથી તે ઠેક પંજાબ અને ઉત્તર હિન્દુસ્તાનના લગભગ બધા પ્રદેશમાં ઉગે છે, અને જે પ્રદેશમાં આ રૂઢિ ઉગે છે તે પ્રદેશના નામથી તે ઓળખાય છે; બંગાલ, રજપુતાના, સિન્ધ પંજાબ વિગેરે. આ રૂઢિ હિન્દુસ્તાનમાં ઉગતા બધા રૂઢિના તાર કરતા ટુંકા તારવાળુ હોય છે. બંગાલમાં સારા તારવાળો માલ ૩” થી ૫” ઇંચ તારમાં હોય છે, અને સામાન્ય બંગાળ ૪” થી ૬” ઇંચ તારમાં હોય છે. આ માલ રફ અને પીળી છાંટવાળો હોય છે પણ રંગમાં ધણુ ખરૂં સારો હોય છે. આ રૂઢિના છનીંગ ટેકા ૩૨ થી ૩૮ ની વચ્ચમાં આવે છે.

ઉમરા—મધ્યપ્રાંત, મધ્યહિન્દ, બીરાર, ખાનદેશ, નાસીક, અને નિઝામ સરકારના રાજ્યમાં ઉગતા રૂઢિને સામાન્ય રીતે ‘ઉમરા’ના નામથી ઓળખવામાં આવે છે. આ નામ ઉઠળનિઝામ સરકારના રાજ્યમાં પાકતા ગાવરાણી જેવા ઉત્તમ રૂઢિથી માંડી ખાનદેશના હલકામાં હલકા રૂઢિનો સમાવેશ થાય છે. આમાં વિશાળ પ્રમાણમાં ઉગતી ચાર જાત મુખ્ય છે:—

૧ ગાવરાણી	{	નિઝામ સરકારના રાજ્યના ઉત્તર
અથવા		વિલાગમાં અને મધ્યપ્રાંતના
બની-		હિંગાણુઘાટ જિલ્લામાં આ રૂઢિ
		ઉગાડવામાં આવે છે. આ રૂઢિનો.

તાર એક ધંચ જેટલો લાંબો હોય છે. અને છનીંગ ટકા ૨૫ આવે છે.

૨ બીરાર—બીરાર અને મધ્યપ્રાંત અને મધ્ય હિન્દના પાશ્ચાત્ય ભાગમાં ઉગે છે. તેનો તાર ૫" થી ૬" ધંચ લાંબો હોય છે. ખાનદેશના રૂઢિ કરતાં તારમાં તેમ સફાઈમાં વધારે સારો રહે છે. તેના છનીંગ ટકા ૩૫ ની આસપાસ છે.

૩ ખાનદેશ—ઉમરામાં સૌથી ઉતરતી પંક્તીનું આ રૂઢિ છે અને તે સમસ્ત ખાનદેશ, અહમદનગર, શાલાપુર અને તેની આસપાસના ક્ષેત્રોમાં ઉગે છે. તેનો તાર બીરાર કરતા ૬" ઓછો રહે છે એટલે ૬" થી ૫" હોય છે અને તેના છનીંગ ટકા ૩૩ની આસપાસ છે.

૪ માલવા—મધ્યહિન્દની માલવા ભુમીમાં બહુજ સંકુચીત ક્ષેત્રમાં આ રૂઢિ ઉગે છે જેનો તાર ૬" થી ૭" લાંબો હોય છે તેના છનીંગ ટકા ૨૫ આવે છે.

ભરૂચ—દક્ષિણ ગુજરાત અને ઉત્તરે ઠેક વડોદરા સુધી આ રૂઢિ પાડે છે. આ રૂઢિમાં સૌથી ઉત્તમ રૂઢિ નવસારીમાં થાય છે જેનો તાર ૭" થી ૯" જેટલો લાંબો હોય છે પણ આપણે અહીંથી આગળ જઈએ તો ઉતરતી પંક્તીનો માલ નજરે પડે છે. તેમ હાલ થોડા વર્ષ થયા છનીંગ ટકા ઉંચો લાંબો સારો હલકો,

૨૬ અને ટુંકા તારવાળો માલ જેને 'ઘોઘારી' કહે છે તેવું મિશ્રણ કરવામાં આવે છે જેથી ભરૂચ પોતાની ઉત્તમતા દિનપરદિન નષ્ટ કરતું જાય છે તે અતિ શોચની વાત છે. સારા ભરૂચના છુનીંગ ટકા ૩૦ થી ૩૨ છે. પણ કેટલાક ઘોઘારી મિશ્રણમાં ૩૫ થી ૩૭ સુધી પોહોંચે છે.

ઘોલેરા—ઉત્તર ગુજરાત અને કાઠીયાવાડમાં આ રૂઠ પાકે છે. આ રૂઠ હવે મિશ્ર થયેલું મળે છે કારણ કે ઉત્તર ગુજરાતમાં હલકી જાતનો ઘોઘારી અને કાઠીયાવાડમાં ખાનદેશ જેવો હલકો માલ જેને મઠીઓ કહે છે તેવા રૂઠના ફેલાવાથી છેલ્લા વીસ વર્ષ થયા ઘોલેરાની ઉત્તમતા હણાતી જાય છે. ઘોલેરામાં વાગડ અને લાલીઓ એ નામથી ઓળખાતી જાતનો તાર ૫” થી ૬” ઇંચ લાંબો હોય છે અને છુનીંગ ટકા ૩૩ આપે છે. પરંતુ જે બાકી મિશ્ર જાત છે તેનો તાર ટુંકો હોય છે એટલે ખાનદેશ અને ઉપરોક્ત લંબાઈની વચ્ચેમાં આવે છે પણ તેના છુનીંગ ટકા ૩૫ અથવા વધારે આવે છે.

કુમઠા—બોમ્બે પ્રેસીડંસીની દક્ષીણમાં અને માધસે-રના ઉત્તર વિભાગમાં આ રૂઠ પાકે છે. તાર સુરત રૂઠ જેટલો એટલે ૬” લાંબો હોય છે અને છુનીંગ ટકા માત્ર ૨૬ થી ૨૭ જેટલા આપે છે. બજારમાં આ માલ બહુ પતીવાળો આવે છે.

વેરટર્ન } આ રૂઠ મોટે ભાગે કુમઠાના રૂઠના જેવું જ છે અને
નોધનંસ } તે મદ્રાસ પ્રેસીડંસીના ઉત્તર ભાગમાં કુમઠાના ક્ષેત્રાની પૂર્વે અને નિઝામ રાજ્યના દક્ષિણ ભાગમાં ઉગે છે. તેનો તાર ૬” થી ૬” ઇંચ છે અને છુનીંગ ટકા માત્ર ૨૫ થી ૨૭ આવે છે.

સાજન) આ રૂઠિ અપલેન્ડ અમેરીકન અને ન્યુ
ધારવાર) ઓરલીઅન્સના રૂઠિનું મિશ્રણ છે જે ૧૮૪૦/૫૦
 માં અમેરીકન રૂઠિ ઉગાડવાના અખતરાના પરિણામ
 રૂપ છે. આ રૂઠિ અઢી લાખ એકર જમીન પર
 હાલમાં ઉગાડવામાં આવે છે. આનો તાર કુમઠા
 કરતાં જરા ઉતરતો હોય છે પરંતુ છનીંગ
 ટકા ૩૦ આપે છે.

પંજાબ) આ રૂઠિ ૧૮૫૦માં હિન્દુસ્તાનમાં લાવેલ અપલેન્ડ
અમેરીકન) અમેરીકન બીનું વાવેતર છે. સાત લાખ એકર
 જમીન ઉપર પંજાબમાં તે ઉગાડવામાં આવે છે જેનો
 રંગ અપલેન્ડ અમેરીકનના જેવો અને લીલી
 છાંટોવાળો હોય છે. આ રૂઠિ જો સારી રીતે
 ખેડવામાં આવ્યું હોય તો ૨૬ કાઉટસ સુધી વળાય
 છે નહિ તો માત્ર ૧૬ કાઉટસજ ખેંચાય છે.
 આનો તાર ૦.૯ ઇંચ જેટલો હોય છે. પંજાબનું
 ખેતીવાડીખાતું આમાં ન્યુ ઓરલીઅન્સનું
 મિશ્રણ કરી ૧.૨ ઇંચના તારવાળો માલ ઉગાડ-
 વાની આશા રાખે છે અને અત્યાર સુધીના
 અખતરાઓ આશાવાંત નિવડ્યા છે.

કાફંગની—આ રૂઠિ દીનેવેલી અને મદુરાની દક્ષીણે ઉગે
 છે. તેનો તાર મજબુત અને ૩" થી ૪" ઇંચ
 લાંબો અને તેનો રંગ સફેદ દુધ જેવો હોય છે.
 છનીંગ ટકા ૨૭ થી ૩૩ આવે છે.

કેમ્બોડીઆ—મદ્રાસના દક્ષીણ વિભાગમાં ઉગતું અપલેન્ડ
 અમેરીકનની જાતનું આ રૂઠિ છે. તાર ૪ થી ૪
 ઇંચની વચ્ચેમાં રહે છે. છનીંગ ટકા ૩૩ ની
 આસપાસ આવે છે.

૩૬નું વાવેતર.

વાવેતર સમય.

૩૬ યુનવાનો સમય

ધોલેરા*—	જુલાઈ ૧ થી ઓગસ્ટ ૫ મી	જાન્યુઆરીથી એપ્રિલ.
ભરૂચ—	જુન ૨૦ મીથી જુલાઈ ૨૦ મી	” ” ” ”
ઉમર—	જુન ૧૫ મી થી જુલાઈ ૧૫ મી	ઓક્ટોબરથી જાન્યુ.
ખારસી	{ વહેલો જુન ૧૦મીથી જુલાઈ ૩૧મા મોડો ઓગસ્ટ ૧૫મી થી સપ્ટે- નબર ૧૫ મી.	નવેમ્બરથી માર્ચ.
નગર		માર્ચ—એપ્રિલ.
કુમહા—	” ” ” ” ”	માર્ચ થી મે.
સોણ-ધારવાર	” ” ” ” ”	ફેબ્રુઆરીથી એપ્રિલ.
વેસ્ટન	” ” ” ” ”	” ” ” ”
સીંધ	— મે થી ઓગસ્ટ.	ઓક્ટોબરથી ડીસેમ્બર
ખેંગાળ	— એપ્રિલથી જુલાઈ.	સપ્ટેમ્બરથી જાન્યુઆરી
પંજાબ અમેરીકન—	માર્ચથી મે.	ઓક્ટોબરથી જાન્યુ.
કાફગની	— ઓક્ટોબર.	ફેબ્રુઆરીથી જુલાઈ.
કેમ્બોડીયા	— ” ”	” ” ” ”

* મહીઓ જે ધોલેરાના ક્ષેત્રમાં કાઠીઆવાડમાં ઉમે છે તેનો યુનવાનો સમય તો બહુજ વહેલો એટલે ઓક્ટોબરથી ડીસેમ્બર છે.

ખાનદેશ

(લાવણી)

ખાનદેશના મધ્યમ તારના, સમજી લઇએ ગુણ સારા,
દશ બાર નંબરનું સુતર બને, તે દશ પંદરના ઘટવાલા;
ભુસાવલ, યાવલ, ધરણગામ, ત્યાં ફેજપુર, રાવેર, જામનેરા,
પાચેરા, સીંધોણી, જલગામ, ચોપડા, સાવધા, પારોલા...૧

માયજી, એરંડોલ, શીરપોર, બોધવઠ, નાડગામ, સીંધજેડા,
અમલનેર, મલકાપુર, ધુલીઆ, ચાલીસગામને ધુસજેડા;
માલેગામ, કજગામ, નંદુરબાર, સાયદા ને છે નલદાણા,
નાંદગામ ને ઢોંઢાંધા, શાકલી ને વળી રાનાલા...૨

ખાનદેશ.

૧	યાવલ	૧૭	પાચોરા
૨	ફેજપુર	૧૮	અમલનેર
૩	રાવેર	૧૯	સી'ધખેડા
૪	સાવધા	૨૦	શીરપોર
૫	લુસાવલ	૨૧	ચાલીસગામ
૬	મલકાપુર	૨૨	કળગામ
૭	જામનેરા	૨૩	ધુલીઆ
૮	ખોધવડ	૨૪	પારોલા
૯	ધુસખેડા	૨૫	સાયદા
૧૦	સી'ધોણી	૨૬	માલેગામ
૧૧	નાડગામ	૨૭	નંદુરબાર
૧૨	જલગામ	૨૮	નલદાણા
૧૩	ધરણગામ	૨૯	નાંદગામ
૧૪	ચોપડા	૩૦	ઢોંઢાંધયા
૧૫	એર'ડોલ	૩૧	રાનાલા
૧૬	માયજી	૩૨	સાકલી

સેન્ટ્રલ ઇન્ડીઆ (મધ્ય હિન્દ.)

(ભાવણી)

મધ્ય હિન્દનો તાર રેશમી, પતી તો ત્યાં અપરંપાર,
સુતર અને જે સોલ નંબરનું, તેમાં તેનો છુટ ઊઠાવ.
ખંડવા, હલદા, ઇંદોર-ઉજ્જન, એમ તેના છે ત્રણ વિભાગ,
ચતુર હોય તે સમજી લેશે, ગમાર ગોથા ખાય અથાગ...૧
ખંડવા, સેતાબાદ, ખડવાઇ, નીમાર ખેડી, નીમચ, ખરાન,^૧
ખડકીયા, ખડગુન, નીંખારા, હલદાનો શુણીએ હેવાલઃ
હલદા, લોપાલ, પીપરીઆને, ઇંદોર ઉજ્જન ને મનસુર,
સફરા, બવરા, મંડુસર, રતલામ, તરાણા, બીર, જનપુર...૨

૧ ખરાનપુર.

સેન્ટ્રલ ઈન્ડિયા (મધ્ય હિન્દ.)

	ખંડવા સેનાબાદ		હસદા ભોપાલ		ઇંદોર ઉજ્જન
૧	અરાનપુર	૧	હલદા	૧	ઉજ્જન
૨	બીર	૨	ભોપાલ	૨	તરાણા
૩	સેનાબાદ	૩	પીપરીઆ	૩	સફરા
૪	ખડવાઇ			૪	ઇંદોર
૫	ખંડવા			૫	મનસુર
૬	ખડકીયા			૬	મંડુસર
૭	ખડગુન			૭	રતલામ
૮	નીમારખેડી			૮	જાવરા
૯	નીમચ				
૧૦	નીંબારા				

મુગલાઈ.

(લાવણી)

* મુગલાઈની વાત કહું, તે મન રાખીને ધરજો ધ્યાન,
 ગાવરાણીને પરખણીના, લેદતણું જન શુભજો ધ્યાન;
 પ્રથમ મજબુત પતીવાલો, તાર કપાસીયો થોડો જણ,
 દ્વીતીય સીલકી પતીવાલો, દીધું તાર એ લેદ પીછાન...૧
 અહમદનગરને સેહુ, લાહુર, જાલના, નગર, ઝૈરંગાબાદ
 સાદોના, બેલાપુર પાસે, ગાવરાણી વાણી સમાપ્ત.
 કરકલી, ઉમરી ને લેંસા, મુખેડ, મુખેડને ધરમાબાદ,
 મુતર નંખર થોવીસમાં, એ વાપરવામાં છે આબાદ...૨
 કુરુવાડી, મનમથરોડે, પંઢરપુર સૈરમ સમજાય,
 ગંગાખેડ, નીઝામાબાદ, લાહુર, પુણા, બારસી જાય;
 બીરમથનગરને, પરખણીમાં, જામખેડ, નાંદેડની સાહાય્ય,
 વરંગલ સા તાણા કાળે મીલવાળાઓ ના મુંઝાય...૩

* વટ ૧૪ થી ૧૮ ટકાની. ૧ રેશમી અને ઓછી
 વટવાળો માલ છે.

મુગલાઈ.

	પરબણી		પરબણી		ગાવરાણી
૧	ધરમાબાદ	૧૬	સેરમ	૧	લાસુર
૨	ભેંસા	૧૭	જામખેડ	૨	ખેલાપુર
૩	કરકલી	૧૮	પંઢરપુર	૩	સાટોના
૪	ઉમરી	૧૯	વરંગલ	૪	સેલુ
૫	મુખેડ	૨૦	ખીસ્મથનગર	૫	જાલના
૬	મુતખેડ			૬	ઝૈરંગાબાદ
૭	નીઝામાબાદ			૭	અહમદનગર
૮	લાતુર			૮	નગર
૯	નાંદેડ				
૧૦	પુર્ણા				
૧૧	મનમથરોડ				
૧૨	ગંગાખેડ				
૧૩	કુરૂડવાડી				
૧૪	ખારસી				
૧૫	પરબણી				

ખીરાર.

(લાવણી.)

સફેદ માલમાં ખીરાર* આવે, મધ્યમ એના ૧ તાર ગણાય,
નાંદુરા, જલગામ-જામોદ, આકોલા, આકોટ, લણાય;
ખામગામ, શેગામ, ખાલાપુર, ખાસીમ, બદનેરા બોલાય,
દરિયાપુરે, ચીકલા બોલે, ઇલીચપુરે, તે સંલગાય...૧
મુર્તિજપુર, કારંજને, હેવરખેડ, પુસદ ગણાય,
ઉમરાવતી, ચાંદુર, બેરગામમાં, તીલારા, અંજન^૨ લેખાય.
બાબુલગામે પારસ જોવા, દીગરસમાં ઉત્સાહ જણાય,
કાપુરથલીને લલી બનુસા, હીંગોલી^૩, મોરચી, જોવાય...૨

* ઘટ ૯ થી ૧૨ ટકાની છે. ૧ તાર ખાનદેશ જોવા.
૨ અંજનગામ. ૩ હીંગોલી ખીરારમાં છે, પણ તેના માલની Style
મુગલાઈને મળતી આવે છે.

ખીરાર.

૧	ધલાયપુર	૧૬	આકોલા
૨	ચાંદુર	૧૭	બાસીમ
૩	હેવરખેડ	૧૮	બાલાપુર
૪	મોરચી	૧૯	બોરગામ
૫	આકોટ	૨૦	બામગામ
૬	અંજનગામ	૨૧	ચીકલી
૭	દરિયાપુર	૨૨	હીંગોલી
૮	મુર્તિનગપુર	૨૩	શેગામ
૯	કારંજ	૨૪	જલગામ-જામોદ
૧૦	ઉમરાવતી	૨૫	નાંદુરા
૧૧	પારસ	૨૬	બદનેરા
૧૨	બાબુલગામ	૨૭	તીલારા
૧૩	દીગરસ	૨૮	પુશદ
૧૪	કાપુરચલી		
૧૫	બુસા		

સેન્ટ્રલ પ્રોવીન્સીસ (મધ્યપ્રાંત.)

(સાવણી.)

મધ્ય પ્રાંતનું રૂઢિ દેખીને, લલના રૂપ પણ લાજે છે,
મધ્યમ તારને ધવલ રંગી, વીણુ *ઘટ જાપાન જાવે છે;
હીંગણુઘાટ, વરધા, વરોરા, ચાંદા, કાંટોલ, આવે છે.
સાવનેર ને સીંધી, નાગપુર, કામઠી, આરવી, આવે છે...૧
ધારવામોતીબાગ મહિં પણ, ઘાટજુલન બનાવે છે,
એવતમેલ તપોના કીર્તિ, ધામજુગામ બતાવે છે;
પુલગામનું પૂરનૂર પણ, વન્ની હાથ ઘસાવે છે,
પાંડરકોરા પાસ દેખીને, જાપાન શોર નમાવે છે...૨

* ઘટ બહુજ ઓછી ૬ થી ૮ ટકાની.

સેન્ટ્રલ પ્રોવીન્સીસ (મધ્યપ્રાંત.)

	સી. પી. નાં ૧		સી. પી. નાં ૨
૧	હીંગણુધાટ	૧	ધાટણુજન
૨	વન્ની	૨	આરવી
૩	વરેરા	૩	પુલગામ
૪	ચાંદા	૪	ટપોના
૫	વરધા	૫	ધારવામોતીબાગ
૬	નાગપુર	૬	ઐવતમેલ
૭	પાંડરકેરા	૭	ધામણુગામ
૮	કાંટોલ		
૯	સાવનેર		
૧૦	સીંધી		
૧૧	કામહી		

ધોલેરા.

(લાવણી.)

ધોલેરા તો પતીવાલો, સીલકી લાંબો તાર ગણાય,
 ચોવીશ નંબરના સુતરના, વાણામાં રૂત એ વપરાય;
 થટ આસરે સૌલ વીસની, લખતર, લીંબડી, કડી, બુંદાય,
 કલોલ, મોરળી, કચ્છ, મુંદ્રાની, માંડવીથી અંબર જવાય...૨

વાંકાનેર, વઢવાણ, ધોલેરા, મેશાણા, માંડલ, મશહુર,
 રાણપુર, ધંધુકા, સુઠરી, ધાંગધાના, ભુજ, ચકચુર;
 રામપુરા, જખાઉ, ખકેડા, કુંડે, વીરમ, x લાંગી હુર,
 આંબલી રેશમ જેવી બણી, પાટડી તો પતી ભરપુર....૨

ઘોલેરા.

ગુજરાત				કચ્છ સુન્દ્રા	
૧	રામપુરા	૧૬	વાંકાનેર	૧	સુન્દ્રા
૨	બાંકોડા	૧૭	પાટડી	૨	અંબર
૩	સુંડ	૧૮	કલોલ	૩	જાખાળી
૪	વીરમગામ	૧૯	મેશાણા	૪	માંડવી
૫	માંડલ			૫	લુજ
૬	વઢવાણ			૬	સુઠરી
૭	કડી				
૮	પ્રાંગણા				
૯	આંબલી				
૧૦	ભારખી				
૧૧	ઘોલેરા				
૧૨	રાણપુર				
૧૩	ધંધુકા				
૧૪	લાંબડી				
૧૫	લખતર				

મઠીયા.

(લાવણી.)

મઠીયાની તું સુણ બલીહારી, કાઠીયાવાડી રત ગણાય,
તાર અને પત્નીમાં એતો, ખાનદેશની શોક ગણાય;
કુંકાવાવ, અમરેલી, ઘોળા,^x જુનાગઢ ને વેરાવલ,
લાવનગર ને મહુવા, ચુડા, બોટાદ, પાનેલી, ગોંડલ...૧

વડાલ, શાહપુર, ઉપલેટાને, બીલખાની બલીહારી છે,
રાજકોટ ને કોડીનાર, એકનાર નહીં સો નારી છે,
લાયાવદર ને પોરબંદરના, કાલાજીન સહીયારી છે,
ગાંધીજીની જન્મભૂમીને, વંદન રોજ અમારી છે...૨

કાલાજીન.

સર્વ સ્થળે જ્યાં મઠીયા પાકે, કાલાજીન પણ ઉગે છે,
પોરબંદર છે એકજ એવું, મુખ્ય નામ ધરાવે છે;
કાલાજીનમાં પત્ની ઝીણી, મીલોને ના ફાવે છે,
તાર લાંબોને રેશમ જેવો, રાણે કાણે લાગે છે.

^x ઘોળાજી.

મઠીયા.

૧	ભાયાવદર	૧૬	ખીલખા
૨	વેરાવલ	૧૭	કેડીનાર
૩	ભાવનગર	૧૮	ચુડા
૪	રાજકોટ	૧૯	ચોરખંદર
૫	વડાલ		
૬	શાહપુર		
૭	મહુવા		
૮	ખોટાદ		
૯	પાનેલી		
૧૦	ધોળાજી		
૧૧	જુનાગઢ		
૧૨	અમરેલી		
૧૩	ગોંડલ		
૧૪	કુંકાવાવ		
૧૫	ઉપલેટા		

ભરૂચ.

(ભાવણી.)

સુરત નવસારી ભરૂચના, સૌ રત તણી જે બલીહારી.
તાર રેશમી માતીઆ રંગી, વાણામાં વપરાશ બણી;
પ્રથમ દ્વયના તાર લાંબાને, ત્રીજાના *કુંકા બણી,
ચોવીસ ત્રીશનું સુતર બને, ચૌલ વીશ ભરૂચી જબ બણી... ૧
સુરત, નવસારી, સંજન એલાવને કીમ, રાંદરને આરડાલી,
ઓલપાડ, બીલીમોરા, સાયન, કોસમખાની છે ડાલી;
ભરૂચ, અંકલેધર, પાલેજને, ખંભાત, હોમઈ, બોડલી,
જલાલપુર, આધરપુર† આણંદ, સાણંદ, કારવાન, બેડલી... ૨
મીયાગામ, ઇટોલા, આમોદ, સમલાયા, ઉમરેઠ, હાંસોડ,
ચાંપાનેર‡ જંબુસર, સાહલી, ચમારગામને છે ચાંદોડ;
સીસોદર, ટંકારીઆ, પેટલાદ, ગોધરા, મંડાલા, ડેરોલ,
સંખેડા, સમળય બરોડા, ઠાસરાનો પથ છે મુયોગ... ૩

૧. ઘટ ૬/૧૨ ટકાની.

* ભરૂચનો તાર સારો પણ સુરત નવસારીના રના તાર કરતાં કુંકા.

† સંખેડા બાધરપુર.

‡ ચાંપાનેર રોડ.

ભરૂચ.

સુરત નવસારી		ભરૂચ			
૧	નવસારી	૧	હાંશીટ	૧૭	ચમારગામ
૨	બારડોલી	૨	ખોડેલી	૧૮	ચાંપાનેર રોડ
૩	ખીલીમોરા	૩	બાધરપુર	૧૯	જલાલપુર
૪	કાસમ્યા	૪	આમોદ	૨૦	ખંભાત
૫	કીમ	૫	ડભોઈ	૨૧	આજીંદ
૬	એલાવ	૬	પાલેજ	૨૨	સાનંદ
૭	સુરત	૭	સાદલી	૨૩	બરોડા
૮	સાયન	૮	અંકલેશ્વર	૨૪	ચેટલાદ
૯	ઓલપાડ	૯	મીયાગામ	૨૫	મંગલા
૧૦	રાંદેર	૧૦	ભરૂચ	૨૬	ગોધરા
૧૧	સંજાત	૧૧	કારવાન	૨૭	ચાંદોડ
		૧૨	ડેરોલ	૨૮	સંખેડા
		૧૩	જંજીર	૨૯	ટંકારીઆ
		૧૪	ધટાલા	૩૦	ઉમરેઠ
		૧૫	સમલાયા	૩૧	સીસોદર
		૧૬	હાસરા		

વેસ્ટન.

(લાવણી.)

વેસ્ટનના ત્રણ ભાગ મહિંએ, વેસ્ટન, મીરજ, કુમઠા હોય,
 રતાશ પડેલો પતીવાલો, તાર લાંબોને મજબૂત હોય;
 અઠાર વીશના સુતરમાં, એ તાણામાં વપરાતો હોય,
 સર્વ રૂઠિમાં કાંઈ પીને, મસ્ત બને તે વેસ્ટન હોય...૧

રાયચુર, ગુંતાકલ, કરગલ, આદોની, અમનંદ ભરપુર,
 નંદલાલ, વળી યાદગીરીને, બેલારીને બીજાપુર;
 તાડપત્રીને મોડેદુર ત્યાં, આબુ નજદીક કોલાપુર,
 વેસ્ટનની એ વાત પીછાની, મીરજની ગુણીએ રસપુર...૨

તાસગામ શાંગલીઅંટની કુઠમી કાગવાડ સિંચાણને મુખગામ
 મકોલને બમખંડીનું પછુ, ચોવીશ નંબરમાં ઉચ્ચત;
 કુમઠા, સાળન, ગદગ, હુબલી, ભાગલકોટનું ઉત્તમ કામ,
 સાવતુર, બેલહુંગલ, ચીકોડી* ધારવાર ધાવનગીરીગામ...૩

વેસ્ટર્ન.

	વેસ્ટર્ન		સાંગલી મીરજ		કુમઠા ધારવાર
૧	નંદદમાલ	૧	કાગવાડ	૧	ખેલહુંગલ
૨	પ્રોડેટુર	૨	બુધગામ	૨	સાવતુર
૩	ગુંતાકલ	૩	સાંગલી	૩	હુબલી
૪	ખીખપુર	૪	અંટની	૪	ગદગ
૫	આદોની	૫	મીરજ	૫	ધાવનગીરી
૬	રાયચુર	૬	ચીકોડી રોડ	૬	ધારવાર
૭	કરનુલ	૭	તાસગામ		
૮	માદગીરી	૮	કુડચી		
૯	ખેલારી	૯	મઢોલ		લાગલકોટ
૧૦	તાડપત્રી	૧૦	જમખંડી		
		૧૧	સોડબાડ		સાણન

બંગાલ.

(લાવણી.)

કહો બંગાલ કે કહો યુ.પી. એનામ બુદ્ધા પણ એકજ સાર,
 સફેદ સીલકી પીળા છાંટા, ઘટ અગ્યારને ટુકો તાર;
 કાનપુરને ખુરબ, ચંદાસી, કાશી, દીલ્હીને અલવાર,
 હાથરસ, પલવલ, મટાવા, કાશીપુર, મથુરા મોઝાર....૧
 ગંગકુંડવાડા, હરડોઇને, અલીગઢ, સીકોહાબાદ,
 કાશગંજ, જલેશ્વર, હાપર, હોડલને સીકન્દ્રાબાદ,
 હરપાલપુર, આઆ, ડીબાઇ, બેલગંજ, મુરાદાબાદ,
 હરદ્વારગંજ, નાલા, પાણીપત, ઓરીઆ, ફીરોઝાબાદ....૨
 જનરલગંજની કુંચ, ખેરલી, ઉજ્જની, ધુરી, ધુલકોટ,
 સોનપત, સારંગપુર, કાલ્પી, ખરનાલાની ઉભી ચોટ;
 ભીંડ, મોરીના, નારનુરને, કારવીથી ન બનશે ભોટ,
 દશ બાર નંખરકુંસુતરબને, લવલેશ ન આવે તેમાં ખોટ.૩
 કનોજ, હથરોલી, બખરાલાને, ફતેહગઢના સઠ ભારે,
 મેનપુરીને નઝીબાબાદ, હાઉરાના સુણીયે ત્યારે;
 મુસ્કરનગરમાં એક કરોલી, અનેકને મન તે ભારે,
 ગાવિંદ હરીના હૃદયમાં તેા અનેક તે પણ એક સારે...૪

અ ગાલ યુ. પી.

૧	કાશીપુર	૧૯	ધુલકોટ	૩૭	આગ્રા
૨	હરપાલપુર	૨૦	ધુરી	૩૮	બેલગંજ
૩	કુંચ	૨૧	કનોજ	૩૯	બખરાલા
૪	કારવી	૨૨	હથરોલી	૪૦	ગંજકુડવાડા
૫	સારંગપુર	૨૩	નારનુર	૪૧	સીકોલાબાદ
૬	હરડોલ	૨૪	મુરજ	૪૨	હોડલ
૭	કાલપી	૨૫	કાશી	૪૩	સીકન્દ્રાબાદ
૮	ઉજ્જની	૨૬	હાથરસ	૪૪	મુરાદાબાદ
૯	નઝીઆબાદ	૨૭	પલવલ	૪૫	પાણીપત
૧૦	ચંદોસી	૨૮	મથુરા	૪૬	ઝોરીઆ
૧૧	કાનપુર	૨૯	કાશગંજ	૪૭	પ્રીતેશાબાદ
૧૨	અલવાર	૩૦	જલેશ્વર	૪૮	સોનપત
૧૩	ઘટાવા	૩૧	હાપર	૪૯	મેનપુરી
૧૪	અલીગઢ	૩૨	નાલા	૫૦	ફતેહગઢ
૧૫	બીંડ	૩૩	જનરલગંજ	૫૧	હાઉરા
૧૬	મોરીના	૩૪	ખેરલી	૫૨	મુસ્ફરનગર
૧૭	ડીઆઇ	૩૫	બરનાલા	૫૩	કરોલી
૧૮	હરદ્વારગંજ	૩૬	દીલ્હી		

રજપુતાના.

(લાવણી-)

રજપુતાના શ્રવેત રંગી, અંગો પણ ફલદાર ઠયા,
 તાર રફને* ઢોકો, શ્રીના શય્યા કાજે દિલ હરીયાં;
 કીશનગઢ, બીયાવર, બેપુર, લીલવાડા, બુંદી ભરીયાં,
 બરલ, કેકરી, હીન્દનરોડે, કપાશાણુમાં ધ્વજ ધરીયાં....૨
 સીપોરા, કોટાહ, નસીરાબાદે, મુંદાવરના મુખ ભરીયા,
 લાંબીયા, નીંભારા, રાણી, નવાઈ, ફાલના મન ચલીયા;
 કીશોરીપાટણ, સરેરીમાં, વીર રજપુત બગી ઉઠીયા,
 વીર મુતની બેઠ જનેતા, હરીહર આવી ત્યાં વસીયા....૨

* હવે દિવસે દિવસે સીલકી થતાં ગાય છે.

રજપુતાના.

૧	કીશનગઢ	૧૫	હીન્દનરોડ
૨	ખીયાવર	૧૬	મુંદાવર
૩	બરલ	૧૭	કપાસજી
૪	લાંખીયા	૧૮	બીલવાડ
૫	નસીરાબાદ	૧૯	સીપોરા
૬	કોટાહ	૨૦	કાન્ના
૭	બુંદી		
૮	સરેરી		
૯	કેકરી		
૧૦	કીશોરીપાટણ		
૧૧	રાણી		
૧૨	નવાઈ		
૧૩	જેપુર		
૧૪	નીંબારા		

સીંધ—પંખળ.

(લાવણી.)

સીંધ પંખળનો તાર ઢોકોને, પતીવાલો માલ ગણાય,
અંગ રૂતથી દલવાળો પણ, આઠ બારની ઘટ લેખાય;
હીસાર, કરાંચી, હાંસી, રાતક, ઝાંસી, સરહીન્દમાં પુળાય,
શંગા મંગા, જીંદ, અંગાલા, મીરત, હીલ્હી, કસુર ગણાય...૧
હુધીયાના, સુલતાન, ઓંકારા, સરહાનપુર, કેથલ, જવાય,
અમૃતસર, પેશાવર, લાહોર, ફાજલકા, મીરપુર, ગવાય;
ફીરોઝપુર, સરગોદા, સોનપત, લેલપુર, જલન્ધર, જય,
ઉમરકોટ, ભીંવાની, રાઈવીંડ, પટોકી, શાહરી, સુણાય...૨
મલારકોટગ, મોન્ટગોમરી, સીરોઈ, શશની, બારખાના,
ડેરાઘાંસીખાન, દત્તીયાને, રાવલપીંડી, નરવાના;
ડેરા ઇસ્માઈલખાન, જેહલમને, પટીને ટંડા, ખખા,
ટોલાટેક્ષીમ, વઝીરાખાદે, સીકારપુર, ગુજરાનવાલા.....૩
સીયાલકોટ, ઝાફરવલ, ગોજરા, ગોવિંદગઢના ગુણ સારા,
સીકંદ્રારાવ, ખાનેવલને, સાંગલાના તો છે ભારા;
તરણુતારણુના ચરણુમાંતો, શરણુ છે આ શીશ મારા,
ગોવિંદ હરીની વાત સુણીને, રતનું જ્ઞાન તું દે બહાલા...૪

સીંધ—અમેરીકન.

વાત કહું છું વર્ણશંકરની અમેરીકન રૂત ગણાય,
અંકલ સેમનું બી લાવીને સીંધ પંખળે તે પોષાય;
તાર લાંબો ને રેશમ જેવો, વાણુમાં તો તે વપરાય;
લીલી છાંટો વાલો પેલો સીંધ—અમેરીકન ગણાય.

૧ અમેરીમ.

સીધ પંખખ.

૧	પેશાવર	૨૧	ગોવિંદગઢ	૪૧	વઝીરાબાદ
૨	અંબાલા	૨૨	સરહીન્દ	૪૨	સીકરપુર
૩	ઝાંસી	૨૩	અંગામંગા	૪૩	સીરોધ
૪	જાંદ	૨૪	રૈતક	૪૪	ઉમરકોટ
૫	રાધવીંડ	૨૫	અમૃતસર	૪૫	ગુજરાનવાલા
૬	પટોફી	૨૬	કેથલ	૪૬	મોન્ટગોમરી
૭	પટ્ટી	૨૭	ખન્ના	૪૭	ડેરા ઇસ્માઇલખાન
૮	દત્તીયા	૨૮	ખાનેવલ	૪૮	ડેરા ઘાંસીખાન
૯	મુલતાન	૨૯	નરવાના	૪૯	જેહલમ
૧૦	કરાંચી	૩૦	મીરત	૫૦	સીયાલકોટ
૧૧	હીસાર	૩૧	દાલહી	૫૧	સીકન્દ્રારાવ
૧૨	હાંસી	૩૨	સરહાનપુર	૫૨	ટોલાટેક્નીમ
૧૩	ટન્ડા	૩૩	મીરપુર	૫૩	બારખાના
૧૪	કસુર	૩૪	શીરોઝપુર	૫૪	સાહરી
૧૫	લુધીયાના	૩૫	કાજલકા	૫૫	શશની
૧૬	ઓંકારા	૩૬	જલન્ધર	૫૬	ઝાફરવલ
૧૭	લાહોર	૩૭	ભીંવાની	૫૭	ગોજરા
૧૮	સરગોદા	૩૮	તરણતારણ	૫૮	સોનપત
૧૯	લેલપુર	૩૯	સાંગલા		
૨૦	મલારકોટડા	૪૦	રાવલપીંડી		

કોકોનાડા.

(લાવણી.)

વાત કહું છું કોકોનાડા, ગુણ સઘળા વેસ્ટર્નના હોય,
રંગવાળો જ્યાં માલ અને, ત્યાં કોકોનાડા સાથે હોય;
રાજમુન્દ્રી રાજ કરે, ત્યાં ગંતુરજી ગોરામાં હોય,
ધવલ રાતો કોકોનાડા, બેજવાડામાં ઉભો હોય.

કોકોનાડા.

૧ કોકોનાડા.

૨ ગંતુર.

૩ બેજવાડા.

૪ રાજમુન્દ્રી.

ઈરાન.

-
- ૧ ઇશાફાન.
 - ૨ જોડહા.
 - ૩ જઝી.
 - ૪ નાદાફ.
 - ૫ બુશાયર.
 - ૬ મકરાન.
 - ૭ મસ્કટ.
 - ૮ યઝદ.
 - ૯ શીરાજ.
-

કોમીલા.

આ રૂઢિ બરમામાં ઉગે છે અને 'હાફકોટન' કાપડ બનાવવામાં તેનો ઉપયોગ થાય છે.

ખાનદેશ.

૧ અડાવઢ	૨૩ જમનેરા J.M.N.R.
૨ અગર (પરા) A.G.P.	૨૪ જમટી
૩ અનજડ A.A.G.	૨૫ જોડગા
૪ અજડા A.J.D.	૨૬ ઢોંઢાધ્યા D.D.E.
૫ અમલનેર A.N.	૨૭ ઢાલોડા D.L.D.
૬ એચ્છાપુર	૨૮ ધરજીગામ
૭ એઢાલાખાઢ.	૨૯ ધુલીઆ D.H.I.
૮ એરડોલ E.R.L.	૩૦ ધુસખેડા D.S.K.
૯ કચેરો	૩૧ નલઢાજી N.D.N.
૧૦ કંજગામ	૩૨ નાડગામ N.G.N.
૧૧ કલમસર	૩૩ નંઢરખાર N.D.B.
૧૨ કરમધી	૩૪ નાંઢગામ
૧૩ કરોનડા K.O.A.	૩૫ નાંઢરા
૧૪ કુકુસી	૩૬ નીમાર
૧૫ ખેતીઆ	૩૭ નેરી N.E.
૧૬ ગાઢરવાડા G.A.R.	૩૮ પાચોરા (જંકસન) P.C.
૧૭ ગાટા	૩૯ પારોલા
૧૮ ગોપાલપુર G.P.L.	૪૦ પાકુંડી
૧૯ ચાલીસગામ C.S.N.	૪૧ પ્રીમાલા
૨૦ ચીમથાજી	૪૨ પંધાજી
૨૧ ચોપડા	૪૩ ફેલપુર
૨૨ જલગામ J.L.	૪૪ ફાટ' સોનગઢ F.S.D.

ખાનદેશ.

૪૫ બરેલી H.B.Y.	૬૭ હરડા H.D.
૪૬ બઝરાનગર B.J.G.	૬૮ હોલાના-થા
૪૭ બાગલાન	૬૯ હોસંગાબાદ H.B.D.
૪૮ બીયાવરા	૭૦ સનાવડ S.W.D.
૪૯ બોધવડ B.D.W.D.	૭૧ સારંગ ખેડા
૫૦ ભુરાનપુર B.A.U	૭૨ સાવધા S.A.V.
૫૧ ભડગામ	૭૩ શાહાડા
૫૨ ભુશાવલ B.S.L.	૭૪ શામદા
૫૩ મલકાપુર M.K.U.	૭૫ સાંકલી
૫૪ મનમાર M.M.R	૭૬ સાનપુર
૫૫ મસાવડ	૭૭ સાહાપુર
૫૬ મારડ	૭૮ શાહપુરા S.P.A.
૫૭ માયજી M.Y.J.	૭૯ શાહજીપુર S.Z.P.
૫૮ માલેગામ	૮૦ સીંધોણી
૫૯ મંડેસર	૮૧ સીરપુર
૬૦ મોરટકા M.T.K.	૮૨ સીંધખેડા S.N.K.
૬૧ યાવલ	૮૩ સીરડ
૬૨ રાનાલા R.N.L.	૮૪ સોઇગામ
૬૩ રાવેર R.V.	૮૫ સોનગીર S.O.R.
૬૪ લાલબાગ L.A.B.	૮૬ શોનકચ
૬૫ લોહારા	
૬૬ વાગલી V.G.L.	

સેન્ટ્રલ ઇન્ડીયા.

૧ ઇન્દોર I.N.D.	૧૪ ભોપાલ B.P.L.
૨ ઉજ્જૈન U.J.N.	૧૫ મનસુર M.D.S.
૩ ખડકીયા	૧૬ મંદુસર
૪ ખડગુન	૧૭ રતલામ R.T.M.
૫ ખંડવા K.N.W.	૧૮ હલદા H.D.U.
૬ જાવરા J.A.O.	૧૯ શકરા S.F.R.
૭ તરાણા T.A.N.	૨૦ સેનાબાદ
૮ નીમારખેડી N.K.R.	
૯ નીમચ N.M.H.	
૧૦ નીંખોરા N.B.	
૧૧ પીપરીઆ P.P.I.	
૧૨ ખડવાઇ	
૧૩ બીર B.I.R.	
-

શુભલાઈ.

પરબણી.

૧ આંખાભોગી	૨૧ બીસ્મથનગર B.M.F.
૨ ઉમરી U.R.M.	૨૨ ભોંકર
૩ ઉદગીર	૨૩ ભેંસા
૪ કરકલી K.K.I.	૨૪ મનમથ રોડ
૫ કુશવાદી K.W.V.	૨૫ મુખેડ
૬ કંઠાર	૨૬ મુખેડ M.U.E.
૭ મંગાખેડ	૨૭ લાતુર L.U.R.
૮ જલકોટ	૨૮ વડોણી
૯ જામખેડ	૨૯ વરંગલ W.L.
૧૦ જાંબ	૩૦ શેરમ S.E.M.
૧૧ ધરમાખાદ D.A.B.	
૧૨ ધાર D.R.R.	
૧૩ નાનદેડ N.E.D.	
૧૪ નીઝામાખાદ N.Z.B.	
૧૫ પરબણી P.B.N.	
૧૬ પરલી	
૧૭ પુણી P.A.U.	
૧૮ બારસી B.T.W.	
૧૯ બાણદી	
૨૦ બીર B.I.R.	
-

મુગલાઈ.

ગાવરાણી.

૧ અહમદનગર A.N.G.	૨૧ પાધેગામ	૪૧ વીજપુર
૨ અજેંટા	૨૨ પારનર	V.J.P.
૩ આકોલનેર A.K.R.	૨૩ પાથરડી P.E.H.	૪૨ હાતમપુરા
૪ ઐરંગાબાદ A.W.B.	૨૪ પીંપરી P.I.E.	૪૩ સમશેરપુર
૫ ઉંદીરગાવ	૨૫ પંટઆ	૪૪ સદોના
૬ કનહર	૨૬ આમણી B.M.W.	S.C.O.
૭ કરંજી	૨૭ ખીર B.I.R.	૪૫ સારોલા
૮ કારેગાવ	૨૮ ખેલાપુર B.A.P.	S.R.L.
૯ કુકાણા	૨૯ ખેલવંડી B.W.D	૪૬ શ્રીગોંડા
૧૦ કોલગાવ	૩૦ બનાસ-હીવરા	૪૭ સીરર
૧૧ કોપરગાવ K.P.G.	૩૧ મીરજગાવ	૪૮ સેવગાવ
૧૨ ખરડા K.D.H.	૩૨ ચવલા Y.L.	૪૯ સેલુ
૧૩ ખાદંબા	૩૩ રાહુરી	S.L.E.
૧૪ ચીંચોલી	૩૪ રાણુર	૫૦ સુરેગાવ
૧૫ ચીંચોરડી	૩૫ રાજધુગામ	૫૧ સોનેગાવ
૧૬ જાલના J.	૩૬ લાસુર L.S.R.	S.N.N.
૧૭ જામગાવ	૩૭ વડાલા B.P.T.W	૫૨ સવંતસર
૧૮ જેહુર J.H.	૩૮ વણાવ V.D.N.	S.W.T.
૧૯ નગર	૩૯ વાલ્હી	
૨૦ નેવાસા	૪૦ વામખોરી V.B.R	

બીસર.

૧ અમરાપુર A.P.	૨૩ આમગામ K.M.N.
૨ આકોલા A.K.	૨૪ ખોલાપુર
૩ આકોલી	૨૫ ચીકલી C.I.O.
૪ આકોલખેડ	૨૬ ચૌશાલા
૫ આકોટ	૨૭ ચાંદુર C.N.D.
૬ આલીઘાવ	૨૮ જલગામ-જામોદ J.I.
૭ આમલા A.M.F.	૨૯ ડીગરસ
૮ આરગાવ	૩૦ તામગામ
૯ આરણી	૩૧ તીલારા
૧૦ આસનગામ A.S.O.	૩૨ થુગામ
૧૧ આસોગાવ	૩૩ દરીયાપુર D.Y.P.
૧૨ હટવારી I.T.R.	૩૪ દેહેલુડા
૧૩ જિમરાવતી A.M.I.	૩૫ દેહેગાવ D.A.F.
૧૪ એજ'નસીંગી	૩૬ દેવગામ
૧૫ એલીચપુર E.L.P.	૩૭ દેવલગાવ D.E.W.
૧૬ અંજનગાવ A.N.J.	૩૮ દેવલધાટ
૧૭ કામરમાવ	૩૯ ધનાજ
૧૮ કાપુસતલી K.T.N.I.	૪૦ નાનકુરા N.N.
૧૯ કારંજ K.R.J.A.	૪૧ નારગામ
૨૦ કુરમ K.U.M.	૪૨ નેર
૨૧ કુરનખેડ	૪૩ નીંમગામ
૨૨ કોકલડા K.X.D.	૪૪ પનીજ

બીસર.

૪૫ પરતવાડા	૬૭ મુરતીબચોર M.Z.R.
૪૬ પથરોટ P.T.R.T.	૬૮ મેડશી
૪૭ પારસ P.S.	૬૯ મેલગામ
૪૮ પાતુર	૭૦ મેલેકર
૪૯ પાટુરડા	૭૧ મોરચી
૫૦ પુશદ	૭૨ મોરશી
૫૧ પંચગાવન	૭૩ મોજરી
૫૨ પીંપલગામ	૭૪ મંગરૂલપીર
૫૩ પીંજર	૭૫ મંગરૂલ-દસ્તગીર
૫૪ બનોસા B.A.S.A.	૭૬ રાલેગાવ
૫૫ બરકુર B.U.A.	૭૭ લાખણુવાડા
૫૬ બરર	૭૮ લુહી
૫૭ બદનેરા B.D.	૭૯ વડગામ V.D.N.
૫૮ બાબુલગામ B.B.V.	૮૦ વરણુગામ V.N.A.
૫૯ બાલાપુર B.F.U.	૮૧ વરડ
૬૦ બારસી-ટાકલા	૮૨ હરથુલ H.O.L.
૬૧ બાસીમ	૮૩ હેવરખેડ
૬૨ બેલગામ B.G.M.	૮૪ હીંગોલી H.N.L.
૬૩ ભામબારા	૮૫ સાવરનામ
૬૪ મલખેડ M.L.R.	૮૬ સીરાલા
૬૫ મનોરા	૮૭ સીરસાગામ S.S.A.
૬૬ માટરગામ	૮૮ શેગામ S.E.G.

સેન્ટ્રલ પ્રોવીન્સીસ.

૧ આલીપુર A.P.D.	૨૫ પોહોના
૨ આરવી A.V.E.	૨૬ પંધુરના P.A.R.
૩ આબ્ટી A.H.I.	૨૭ પાંડરકોરા
૪ એવતમલ Y.T.L.	૨૮ ખેલા B.L.A.
૫ એલીકેલી	૨૯ માડગાવ
૬ કામઠી K.P.	૩૦ મોહગાવ
૭ કાનગાવ	૩૧ માંડની-દી'કોરા
૮ કોરા	૩૨ વધોના
૯ કાટોલ K.A.T.L.	૩૩ વરોરા W.R.R.
૧૦ ખરંગના K.G.V.	૩૪ વરધા W.R.
૧૧ ગીરીર	૩૫ વન્ની
૧૨ ધાટજીજન	૩૬ વાઇગાવ
૧૩ ચાંદા C.D.	૩૭ વાઇગાવ-હલડીયા
૧૪ તલેગામ T.G.N.	૩૮ વીધોરા
૧૫ તપોના T.P.N.	૩૯ હીંગણી
૧૬ દેવલા	૪૦ હીંગણુઘાટ H.G.T.
૧૭ ધામજીગામ D.M.N.	૪૧ સાલદ (હીરાપુર) H.P.R.
૧૮ ધારવામોતીયાગ	૪૨ સાવનેર S.O.N.R.
૧૯ નાગરી N.G.	૪૩ સીવણી S.H.V.
૨૦ નાયનગાવ	૪૪ સીરસી
૨૧ નાગપુર N.G.P; N.P.	૪૫ સાંગનેર S.G.R.
૨૨ નેરી N.E.	૪૬ સીંધી S.N.I.
૨૩ પુલગામ P.L.O.	૪૭ સૈજી
૨૪ પોનાર P.N.R.	

ପୋଷ୍ଟର.		କ୍ର.ସଂ.
୧ ଅମହାବାହ A.D.I.	୨୩ ଅକ୍ଷେଷ୍ଟର	୧ ଅ'ଜର. A.J.A.
୨ ଆମନଗର	୨୪ ଆଞ୍ଚୁପୁର	୨ ଗଞ୍ଜାଓ
୩ ଆଞ୍ଜୁଳୀ A.B.D.	୨୫ ଆବଳା V.L.A.	୩ ଗୋରୀଆ
୪ ଆସୋଡ	୨୬ ଅ'କୋଡା B.K.D.	୪ ଟେରା
୫ ଆସୀଧା A.V.A.	୨୭ ଗାଞ୍ଜୁ B.H.U.	୫ ଡୁନା T.W.N.
୬ ଅଞ୍ଜନ	୨୮ ଗଞ୍ଜିଆ	୬ ଲୁଗ B.V.J.
୭ ଅଞ୍ଜନ	୨୯ ଗୋରୀଆ M.S.H.	୭ ଗାଞ୍ଜୁ
୮ ଅ'ଜେରୀ	୩୦ ଗୋରୀଆ M.V.I.	୮ ଗୁଜା
୯ କଢ଼ି K.A.D.I.	୩୧ ଗାଞ୍ଜୁ M.D.L.	୯ ଗୁଜା
୧୦ କଲୋଳ K.L.L.	୩୨ ଗାଞ୍ଜୁ L.T.R.	୧୦ ଗୁଜା
୧୧ ଗୋଧା G.G.A.	୩୩ ଗାଞ୍ଜୁ L.M.	୧୧ ଗୁଜା
୧୨ ଗୁଞ୍ଜ J.N.	୩୪ ଗୋରୀଆ	୧୨ ଗୁଜା
୧୩ ଗୋରୀଆ D.A.E.	୩୫ ଗୋରୀଆ	
୧୪ ଗାଞ୍ଜୁ D.D.Q.	୩୬ ଗୋରୀଆ W.N.	
୧୫ ଗୋରୀଆ	୩୭ ଗୋରୀଆ V.G.	
୧୬ ଗାଞ୍ଜୁ D.H.G.	୩୮ ଗାଞ୍ଜୁ W.K.R.	
୧୭ ଗୋରୀଆ N.D.	୩୯ ଗୋରୀଆ	
୧୮ ଗୋରୀଆ	୪୦ ଗୋରୀଆ R.U.R.	
୧୯ ଗୋରୀଆ P.A.D.	୪୧ ଗୋରୀଆ	
୨୦ ଗୋରୀଆ P.T.N.	୪୨ ଗୋରୀଆ	
୨୧ ଗୋରୀଆ	୪୩ ଗୋରୀଆ S.V.	
୨୨ ଗୋରୀଆ	୪୪ ଗୋରୀଆ	

મહિયા.

૧. અમરેલી A.E.	૨૩ જેતપુર J.T.P.
૨ આટકોટ	૨૪ જોડીયા
૩ ઉના U.N.	૨૫ જુનાગઢ J.N.D.
૪ ઉપલેટા U.A.	૨૬ ઠાણાદેવલી
૫ કમલેજ	૨૭ કુંગર D.G.J.
૬ કુંકાવાવ K.K.V.	૨૮ ઢસા D.A.S.
૭ કુંડલા S.V.K.D.	૨૯ તલાજી
૮ કુતીયાણા	૩૦ દારકા
૯ કેશોદ K.S.D.	૩૧ દેલવાડા
૧૦ કોડીનાર	૩૨ ધારી D.H.A.R.
૧૧ ખંભાલીઆ	૩૩ ઘોલા D.L.J.
૧૨ ખાંભલા	૩૪ ઘોલેરા
૧૩ ગરીઆધર	૩૫ ઘોરાજી D.J.I.
૧૪ ગોંડલ G.D.L.	૩૬ દોલ
૧૫ ચલાલા C.L.C.	૩૭ નવાખંદર
૧૬ ચીટલ C.T.L.	૩૮ નવાગઢ N.U.D.
૧૭ ચુડા C.D.A.	૩૯ નવાનગર
૧૮ ચાંદાવલ C.N.L.	૪૦ પાનેલી P.L.M.
૧૯ જાફરાબાદ	૪૧ પાલીતાણા P.I.T.
૨૦ જાહાલાબાદ	૪૨ પોરખંદર P.B.R.
૨૧ જામ જોધપુર J.D.H.	૪૩ પોરેચો
૨૨ જામનગર J.A.M.	૪૪ પાંચતલાવડી P.C.T.

મળીયા.

૪૫ અગસરા B.G.S.R.	૬૭ ભાડી L.A.T.
૪૬ બાટવા	૬૮ લુશાલા L.A.L.
૪૭ બીલખા B.I.L.K.	૬૯ વડાલ V.A.L.
૪૮ બોટાદ B.T.D.	૭૦ વલા
૪૯ ભડો	૭૧ વાગડ
૫૦ ભીલ	૭૨ વાંકીઆ
૫૧ ભાવનગર B.V.C.	૭૩ વાનોડ
૫૨ ભાયાવદર B.H.Y.	૭૪ વીચ્છીઆ
૫૩ બેરાઇ	૭૫ વેરાવલ V.R.L.
૫૪ મહુવા M.H.V.	૭૬ વંથલી
૫૫ મજેવડી	૭૭ હલવદ H.V.D.
૫૬ માલીઆ M.L.H.A.	૭૮ શનાલા
૫૭ માંગરોલ	૭૯ સાયલા
૫૮ માણાવદર	૮૦ શાહપુર S.H.H.
૫૯ મેથાન	૮૧ શીહોર S.H.
૬૦ મુલી M.O.L.	૮૨ સોનગઢ S.G.D.
૬૧ રાધનપુર	૮૩ સુત્રાપાડ
૬૨ રાજકોટ R.J.T.	
૬૩ રાણલા R.L.A.	
૬૪ રાણપુર R.U.R.	
૬૫ લાખરકો	
૬૬ લાકડીઆ	

સુરત નવસારી.

૧ અમરેલી	૧૧ મરેલી M.R.L.
૨ એલાવ	૧૨ મોટા
૩ એલપાડ	૧૩ રાંદેર
૪ કીમ K.M.	૧૪ વેશ્વમા
૫ કોસમ્બા K.S.B.	૧૫ સચીન S.C.H.
૬ નવસારી N.V.S.	૧૬ આરભોન
૭ અગવારા	૧૭ શાયલુ S.Y.N.
૮ આરડોલી B.I.Y.	૧૮ સુરત S.T.
૯ ખીલીમોરા B.I.M.	૧૯ સંજન S.J.N.
૧૦ માંડવી	

લક્ષ્ય.

૧ આમોદ A.O.X.	૨૦ પાનોલી P.A.O.
૨ આણંદ A.N.D.	૨૧ પાલેજ P.L.J.
૩ અંકલેશ્વર A.K.V.	૨૨ પેટલાદ P.T.D.
૪ ઇટોલા I.T.A.	૨૩ આધરપુર S.A.K.
૫ ઉમરેઠ U.M.H.	૨૪ બોડેલી B.D.E.
૬ કારવાન K.V.	૨૫ લક્ષ્ય B.H.
૭ ખંભાત C.B.Y.	૨૬ મીયાગામ M.Y.G.
૮ ગોધરા G.D.A.	૨૭ મંડાલા M.D.L.
૯ ચમારગામ C.R.G.	૨૮ વડોદરા B.R.C.
૧૦ ચાંદોડ C.D.D.	૨૯ વાગરા
૧૧ ચાંપાનેર રોડ C.P.N.	૩૦ વાસદ V.D.A.
૧૨ જલાલપુર J.G.P.	૩૧ વેલાજા V.L.C.
૧૩ જંજુસર J.M.B.	૩૨ સમતી S.A.Z.
૧૪ ટંકારીઆ	૩૩ સમલાયા S.M.L.A.
૧૫ ઠાસરા T.A.S.	૩૪ સાહલી S.H.L.
૧૬ ડભોઇ D.B.	૩૫ સાણંદ S.A.U.
૧૭ ડાકોર D.K.	૩૬ સીસોદરા
૧૮ ડેરોલ D.R.L.	૩૭ સંખેડા(આધરપુર)SAK
૧૯ પાલી	૩૮ હાંસીદ

કુમહા ધારવાર.

૧ આખીજેરી	૨૪ કંદજોલ K.N.O.
૨ આગડી	૨૫ કુંડલ રોડ K.D.R.
૩ આલીમટી	૨૬ કુમહા
૪ આલમાટી L.M.T.	૨૭ ગદગ G.D.G.
૫ આલુર A.L.R.	૨૮ જોકાક રોડ G.K.K.
૬ આલવંડી	૨૯ ગુડજેરી G.D.I.
૭ આનીજેરી	૩૦ જૈતાપુર
૮ આરલીકટી	૩૧ તદશ T.D.S.
૯ ઇડીરોડ	૩૨ તદરી T.A.E.
૧૦ ઇડીગટ	૩૩ તદવલ T.V.L.
૧૧ ઉપીનખેટગીરી	૩૪ તેલગી T.L.G.
૧૨ અંજનવેલ	૩૫ દમખાલ
૧૩ કલાસ	૩૬ દુમલ
૧૪ કરોડ K.R.D.	૩૭ દેસુર D.U.R.
૧૫ કરજગી K.J.G.	૩૮ ધારવાર D.W.R.
૧૬ કવલુર	૩૯ ધાવનગીરી D.V.G.
૧૭ કટકોટી	૪૦ છુંડસી
૧૮ કાપસી	૪૧ નવલગુંડ
૧૯ કુપલુર	૪૨ નારગુંડ
૨૦ કુપનુર	૪૩ પાચ્છાપુર P.C.H.
૨૧ કુશ્તગી	૪૪ બનાપુર B.P.F.
૨૨ કોડ	૪૫ બનીકોટ
૨૩ કોપબલ K.B.L.	૪૬ બસીન B.B.Q.

કુમહા ધાર્યાર.

૪૭ બાલગાનુર B.L.R.	૬૯ હરીઆર H.B.R.
૪૮ બીઆડગી	૭૦ હતીમપુર
૪૯ બીડી	૭૧ હચનલ
૫૦ બેલહુંગલ	૭૨ હાવાનુર
૫૧ બેલગામ B.G.M.	૭૩ હાલજેરી
૫૨ બેલવંડી B.W.D.	૭૪ હાવેરી H.V.R.
૫૩ બેટજેરી	૭૫ હીરેકેર
૫૪ બંકાપુર	૭૬ હુલકોડી
૫૫ માસુર M.S.R.	૭૭ હુબલી U.B.L.
૫૬ મુલગુડ	૭૮ હેબલી
૫૭ મુડારગી	૭૯ હેબસુર
૫૮ ચાલવીગી Y.L.G.	૮૦ હોમબાલ H.B.L.
૫૯ રાનીબેનુર R.N.R.	૮૧ હોસપટ H.P.T.
૬૦ રાતીહાલી	૮૨ હોટેઆલુર
૬૧ રોન	૮૩ સાનસી
૬૨ સદમેશ્વર	૮૪ સાવનુર
૬૩ લાખંડી	૮૫ સાવંદતી
૬૪ લોનાંડ L.N.N.	૮૬ સીગલી
૬૫ વીઝંકુરંગ	૮૭ સુડી
૬૬ વીઝોરલા	૮૮ સંપગાવ
૬૭ હલીયાલ	૮૯ સીંગાવ
૬૮ હનગલ આલુર	

વેસ્ટર્ન

૧ અનંતાપુર	૧૭ કાલાહપુર K.O.P.
૨ આરપુકોટા	૧૮ કોનડાપુરામ K.D.P.
૩ આદોની A.D	૧૯ કોચીન C.O.G.
૪ આલપુર	૨૦ આમામેટ K.M.T.
૫ આલુર A.L.R.	૨૧ ગુન્તાકલ G.T.L.
૬ ઉડગાવ	૨૨ ગંગાવતી
૭ એરોડ E.D.	૨૩ ગંગાયાપાલી G.P.Y.
૮ કરનુલ K.N.C.	૨૪ ચીતાપુર C.T.
૯ કલાડગી	૨૫ ચાંદગીરી
૧૦ કલીકટ C.L.T.	૨૬ જંગુલપીલી
૧૧ કાનાનોર C.A.N.	૨૭ ટકરી T.K.R.
૧૨ કાદીરી K.R.Y.	૨૮ ટાલીકોટી
૧૩ કુલબરગા	૨૯ ટાંકુર T.D.U.
૧૪ કુરંવડ	૩૦ તાડપત્રી T.U.
૧૫ કુપમ K.P.N,	૩૧ તીમન ચેરલા T.I.M.
૧૬ કેદાલોર	૩૨ તીરમંગાલમ T.L.M.

વેસ્ટર્ન

૩૩	તીરપટી TUT;T.T.E.	૪૯	રાયચુર R.C.
૩૪	ત્રીચીનોપાલી T.P.J.	૫૦	રાકડી
૩૫	દેવદુર્ગ	૫૧	રંગનાથપાલી R.G.P.
૩૬	ધાનાપુર	૫૨	વરંગલ W.L.
૩૭	નાલવર N.W.	૫૩	વેલમ
૩૮	નેધાપટમ N.G.T.	૫૪	સીવકાસી
૩૯	નંદીયાલ N.D.L.	૫૫	સીરાલરોડ
૪૦	પાલાડમ	૫૬	સોલાપુર S.U.R.
૪૧	પુછાપુરામ	૫૭	સેલમ S.A.
૪૨	પ્રોડાદુર P.X.	૫૮	શંકરપાલી S.R.P.
૪૩	બીજાપુર B.J.P.	૫૯	સીંડુર
૪૪	બેલારી B.A.Y.	૬૦	હુચુંડ
૪૫	મહીશાલ	૬૧	હોનાવર
૪૬	મંગલોર M.A.Q.		
૪૭	યારચુપી		
૪૮	યાદગીરી Y.G.		

સાંગલી મીરજ	કેમ્બોડિયા	કોકોનાડા
૧ અંટણી	૧ કાદમ્બુર K.D.U.	૧ કોકોનાડા OCT
૨ અંથની	૨ કોઇલપટી C.V.P.	૨ ગંતુર G.N.T.
૩ કાગવાડ	૩ કોઇમ્બેટુર CBE	૩ નરસરાવ પેઠ N.R.T.
૪ કુડચી K.U.D.	૪ દીનેવેલી T.Y.T.	૪ ખેજવાડા BZA
૫ ચીકોડી રોડ CKR	૫ ટયુટીકોરીન T.N.	૫ રાજમુન્દ્રી RJY
૬ જામખંડી	૬ ડીંડીચલ D.G.	લાગલકોટ
૭ તાસગામ	૭ તીરપુર T.U.P.	
૮ જુધગામ B.O.X.	૮ નલદીનપુટર N.L.T.	સાજન
૯ જીલવાડી B.V.Q.	૯ પાડમુર	
૧૦ મહેલ	૧૦ વીરકુપટી V.P.T.	
૧૧ મીરજ M.R.J.	૧૧ સાટુર S.R.T.	
૧૨ સાંગલી S.L.I.		
૧૩ સેડખાદ S.E.D.		

અંગાલ.

૧ અચલડા U.L.D.	૨૮ ખોરાઇ K.O.R.I.
૨ અદ્દનલીરોડ A.U.R.	૨૯ ગાઝ્યાબાદ G.Z.B.
૩ અલીગઢ A.G.H;A.L.	૩૦ ગુના G.U.N.
૪ અલવર A.W.R.	૩૧ ગંગાપુર G.G.C.
૫ આગ્રા A.G.A.	૩૨ ગંગુડવાડા G.W.A.
૬ ઇટાવા E.T.W.	૩૩ ચંદોસી C.H.
૭ ઉજ્જૈન U.J.H.	૩૪ ચંદરીઆ C.N.A.
૮ ઓરીઆ A.R.Y.	૩૫ જલેશ્વર J.L.S.
૯ ઐટ A.T.	૩૬ જનરલગંજ
૧૦ અંબાલા U.B.C.	૩૭ ડામોહ D.M.O.
૧૧ કનોજ K.J.N.	૩૮ ડીઆઇ D.I.B.
૧૨ કરોલી K.L.Z.	૩૯ ધામપુર D.P.R.
૧૩ કટલ્લી K.T.E.	૪૦ દુરી D.U.I.
૧૪ કમલગંજ K.L.J.	૪૧ દુલકોટ D.K.T.
૧૫ કરનલ K.U.N.	૪૨ દોલપુર D.H.O.
૧૬ કાનપુર C.A.C.	૪૩ નઝીઆબાદ N.B.D.
૧૭ કાયમગંજ K.M.J.	૪૪ નગીના N.G.G.
૧૮ કારવી K.A.W.	૪૫ નારનુર N.N.L.
૧૯ કાશ્મિર K.C.J.K.S.J.	૪૬ પલવલ P.W.L.
૨૦ કાસીપુર K.P.V.	૪૭ પનાટ
૨૧ કાલ્પી K.P.I.	૪૮ પાણીપત P.N.P.
૨૨ કુલ્પહાર K.U.P.	૪૯ પંથુરીઆ
૨૩ કોશી	૫૦ પંનખી
૨૪ કંઠ	૫૧ ફતેહગઢ F.G.R.
૨૫ કુચ K.N.H.	૫૨ ફીરોઝાબાદ F.Z.D.
૨૬ ખુરજ K.R.J.	૫૩ બરનાલા B.N.N.
૨૭ ખેરલી K.L.	૫૪ બરવાસાગર B.W.R.

અંગાલ.

૫૫ અબરાલા B.B.A.	૮૧ હાપરગંજ H.P.J.
૫૬ અરંટ B.T.U.	૮૨ હોડલ H.D.L.
૫૭ બરાન B.A.Z.	૮૩ શસની S.N.S.
૫૮ બાગચીની	૮૪ શરાઇ S.A.I.
૫૯ બાલાપગઢ	૮૫ સાગર S.G.O.
૬૦ બેલગંજ B.L.G.J.	૮૬ શાહજનપુર S.P.NHX
૬૧ ભરતપુર B.T.E.	૮૭ સારનપોર
૬૨ બીન્ડ B.I.X.	૮૮ સારંગપુર
૬૩ મરવારા	૮૯ સીકંદ્રાવા S.K.A.
૬૪ મથુરા M.T.J.	૯૦ સીકંદ્રાબાદ S.C.
૬૫ માણિકપુર	૯૧ સીરાઇરોહીલા
૬૬ મુઝફરનગર M.O.Z.	૯૨ શેકરા
૬૭ મુરાદાબાદ M.B.	૯૩ શોનપત S.N.P.
૬૮ મેનપુર M.P.O.	
૬૯ મોવલી	
૭૦ મોરેના M.R.A.	
૭૧ મોંડલ M.D.L.	
૭૨ રૂલીદા	
૭૩ હરપાલપુર H.P.P.	
૭૪ હરડોઇ H.R.I.	
૭૫ હમીરપુર રોડ H.A.R.	
૭૬ હરદ્વારગંજ H.G.J.	
૭૭ હથરોલી	
૭૮ હાથરસ H.T.J.	
૭૯ હાઉરા H.W.H.	
૮૦ હાપર H.P.U.	

રજપુતાના.

૧ એરીનપુરા રોડ E.R.	૧૫ બરલ B.A.A.
૨ કપાશણ K.I.N.	૧૬ બાલોદા B.L.T.
૩ કેકરી K.K.R.I.	૧૭ બ્રીયાવર B.E.R.
૪ કેશરપુર K.S.R.	૧૮ છુન્દા
૫ કીશનગઢ K.S.G.	૧૯ બીજવાડા B.H.L.
૬ કોટાહ K.T.T.	૨૦ મરતારોડ M.T.D.
૭ કીશોરીપાટણ	૨૧ મુંદાવર
૮ જપુર J.P.	૨૨ રાણી R.N.
૯ ટીલોનીયા T.L.	૨૩ લાંબીયા L.M.A.
૧૦ ટાંક	૨૪ હીન્દનરોડ
૧૧ નવાઇ N.W.I.	૨૫ સનવર S.W.D.
૧૨ નસીરાબાદ N.S.D.	૨૬ સીપોરા
૧૩ નીંભારા N.B.H.	૨૭ સરેરી S.S.R.
૧૪ ફાલ્ના F.A.	

સીધ પંજળ.

૧ અલાહીઆરમારી	૨૦ ખન્ના K.A.N.
૨ અમરતસર A. S. R.	૨૧ ખાનેવલ K.W.L.
૩ આલોહાર	૨૨ ઘાતકી G.H.K.
૪ ઉમરકોટ	૨૩ ચુનીયન
૫ ઉસાના	૨૪ ચુનીઆટરોડ
૬ આંકારા O.K.R.	૨૫ ચંગામંગા C.G.M.
૭ અંબાલા U.B.C.	૨૬ ઝફરવલ
૮ કરાંચી K.Y.C.	૨૭ છંદ J.H.I.
૯ કસુર K.U.S.	૨૮ જહાંસી J.H.S.
૧૦ કેથલ K.T.L.	૨૯ જલધર J.C.S.
૧૧ કોટકાપુર K.K.P.	૩૦ જહેંગમ J.M.R.
૧૨ કોટરાધાકીશન K.R.K.	૩૧ જોહીના
૧૩ કોદી K.O.T.	૩૨ ડેપાલપુર
૧૪ બીંદુબંદર	૩૩ તરણુતારણુ T.T.O.
૧૫ શુજરાનવાલા G.R.W.	૩૪ તોલાટક્ષીમ
૧૬ ગોજરા G.J.A.	૩૫ તડોઆદમ T.D.M.
૧૭ ગોરાબારી	૩૬ તડોઆગા-ઇસમાઇલ
૧૮ ગોટ સાહેબ	૩૭ તડોઅલાહીઆર TDA
૧૯ ગોવીંદગઢ G.N.D.	૩૮ તડો કેશર

સીધ પંજમ

૩૯ ત'ડો-મહમદખાન TMN	૫૮ મીરપુર M.I.P.
૪૦ ત'ડો-જમ J.T.D.	૫૯ મોન્ટગોમેરી M.G.Y.
૪૧ દીલ્લી D.L.I.	૬૦ મુલતાન M.X.C.
૪૨ દેરા-ગાઝીખાન D.G.K.	૬૧ મુઝાફરગઢ M.Z.G.
૪૩ દેરા-દસ્માઈલ D.I.K.	૬૨ મીરટ M.T.C.
૪૪ દતીઆ D.A.A.	૬૩ મહારકોટ M.E.T.
૪૫ ધોડા	૬૪ મીરપુરખાસ M.P.S.
૪૬ નવશેરા	૬૫ રાતોડેરા
૪૭ નરવાના N.R.W.	૬૬ રાવજીવીંડી R.W.P.
૪૮ તઝીરાખાદ	૬૭ રાઈવીંદ
૪૯ તાલા N.B.A.	૬૮ રશીદા R.S.A.
૫૦ પટ્ટી P.A.X.	૬૯ રેવારી R.E.
૫૧ પટોહી P.T.O.	૭૦ રોહોરી R.O.H.
૫૨ પેશાવર P.S.H.	૭૧ રોતક R.O.K.
૫૩ પંથનકોટ P.T.K.	૭૨ જારખાના L.R.K.
૫૪ ફાઝીલકા F.K.A.	૭૩ લાહોર L.H.R.
૫૫ ફીરોઝપુર F.Z.P.	૭૪ લુધીયાણા L.D.C.
૫૬ ખારખાના	૭૫ લેલપુર L.Y.P.
૫૭ બીવાની B.N.W.	૭૬ વઝીરાખાદ W.Z.D.

સીંધ પંજાય

૭૭ હાલા	૮૮ સાહદાદપુર S. D. U.
૭૮ હીસાર H. S. R.	૮૯ સરગોદા S. R. Q.
૭૯ હૈદ્રાબાદ H. D. R.	૯૦ સીરસા S. S. A.
૮૦ હાંસી H. N. S.	૯૧ સીકારપુર S. H. P.
૮૧ સકર S. C. S.	૯૨ સીરોઇ
૮૨ સહરાનપુર S. R. Z.	૯૩ સીયાલકોટ S. L. K.
૮૩ સરહીન્દ S. I. R.	૯૪ સીકન્દ્રારાવ S. K. A.
૮૪ સાકરા	૯૫ સીવન
૮૫ સાલોરા	૯૬ સેરયાન
૮૬ સાહ દીયાપલી	૯૭ સૈયદ અબ્બેનસા
૮૭ સાહ બંદર	૯૮ સાંગલા S. L. L.

અમેરીકન રૂઠું વાવેતર.

વાવેતરનો સમય.

રૂઠું ચીનવાનો સમય.

ઉત્તર કેરોલીના	એપ્રિલ ૧૫ થી મે ૧૦	સપ્ટેમ્બર ૧ થી ડીસેમ્બર ૧૦
દક્ષિણ કેરોલીના	એપ્રિલ ૧૫ થી મે ૭	ઓગસ્ટ ૧૫ થી ડીસેમ્બર ૧
જીઓરજીઆ...	એપ્રિલ ૧૦ થી મે ૧	,, ,, ,,
ફ્લોરીડા	એપ્રિલ ૧ થી મે ૧	ઓગસ્ટ ૧૦ થી ડીસેમ્બર ૧
એલબામા	એપ્રિલ ૫ થી મે ૧૦	ઓગસ્ટ ૧૦ થી ડીસેમ્બર ૧૫
મીસીસીપી	,, ,, ,,	,, ,, ,,
લુઇસીઆના...	એપ્રિલ ૧ થી મે ૧૦	ઓગસ્ટ ૧ થી ડીસેમ્બર ૧૫
ટેક્સાઝ	માર્ચ ૧૫ થી મે ૧૦	ઓગસ્ટ ૧ થી ડીસેમ્બર ૨૦
આર્કન્સાઝ ...	એપ્રિલ ૧૫ થી મે ૧૫	ઓગસ્ટ ૧૫ થી જાન્યુ. ૧૫
ટેનેસી	,, ,, ,,	સપ્ટેમ્બર ૧ થી જાન્યુ. ૧૫
ઓક્લાહોમા...	,, ,, ,,	સપ્ટેમ્બર ૫ થી ડીસેમ્બર ૨૦

અમેરીકન સ્ટાનડર્ડ્સ.

૧ ફેર	૧૩ કુલી લો મીડલીંગ
૨ સ્ટ્રીકટ મીડલીંગ ફેર	૧૪ લો મીડલીંગ
૩ મીડલીંગ ફેર	૧૫ સ્ટ્રીકટ ગુડ ઓરડીનરી
૪ સ્ટ્રીકટ ગુડ મીડલીંગ	૧૬ ગુડ ઓરડીનરી
૫ કુલી ગુડ મીડલીંગ	૧૭ સ્ટ્રીકટ ગુડ મીડલીંગ ટી'ન્ડ
૬ ગુડ મીડલીંગ	૧૮ ગુડ મીડલીંગ ટી'ન્ડ
૭ બેરલી ગુડ મીડલીંગ	૧૯ સ્ટ્રીકટ મીડલીંગ ટી'ન્ડ
૮ સ્ટ્રીકટ મીડલીંગ	૨૦ મીડલીંગ ટી'ન્ડ
૯ કુલી મીડલીંગ	૨૧ સ્ટ્રીકટ લો મીડલીંગ ટી'ન્ડ
૧૦ મીડલીંગ	૨૨ લો મીડલીંગ ટી'ન્ડ
૧૧ બેરલી મીડલીંગ	૨૩ મીડલીંગ સ્ટ્રેન્ડ
૧૨ સ્ટ્રીકટ લો મીડલીંગ	

[illegible]

ઈજ્જીયન રૂઝી.

વાવેતરની મોસમ ફેબ્રુઆરીની અધ્યયત્થી તે એપ્રિલ મહિના સુધી ચાલે છે.

ઈજ્જીયના ઉત્તર પ્રદેશમાં ઓગસ્ટ અને દક્ષિણ પ્રદેશમાં સપ્ટેમ્બરથી રૂઝી ચુનવાનું કામ શરૂ થઈ ઓક્ટોબરની આખર સુધીમાં બહુ ભાગે પૂર થાય છે.

આ રૂઝીનો તાર ૧૩/૪" થી ૧૩/૮" સુધીનો નાનો મોટો હોય છે.

હિન્દુસ્તાનની મીલોની રૂઝી ખપત અને સુતર અને કાપડ યોજાશના આંકડા.

વર્ષ.	મીલની સંખ્યા.	લુમની સંખ્યા.	સ્પીન્ડલની સંખ્યા.	રૂઝી ખપત ગાંસડી(૪૦૦ રતલની.)	સુતર યોજાશ રતલ.	કાપડ યોજાશ રતલ.	વાર.
૧૯૦૯-૧૦	૨૪૫	૮૦૧૭૧	૬૧૪૨૫૫૧	૧૯૩૫૦૧૦	૬૨૭૫૮૧૫૬૨	૨૨૮૮૨૪૦૭૮	૯૬૩૮૬૬૪૮૨
૧૯૧૦-૧૧	૨૫૪	૮૪૬૨૭	૬૩૪૬૬૭૫	૧૯૦૫૮૬૬	૬૦૯૯૨૭૧૪૧	૨૪૫૮૧૪૮૭૩	૧૦૪૨૭૪૧૬૫૩
૧૯૧૧-૧૨	૨૫૮	૮૭૬૪૦	૬૪૨૭૧૮૧	૨૦૫૦૧૦૨	૬૨૫૦૩૦૧૯૯	૨૬૬૬૬૪૨૫૬	૧૧૩૬૧૫૧૫૯૦
૧૯૧૨-૧૩	૨૬૬	૯૧૫૮૫	૬૪૯૫૦૬૨	૨૦૯૬૦૧૬	૬૮૮૪૫૫૪૯૦	૨૮૫૪૬૭૮૦૪	૧૨૨૦૪૧૪૫૨૯
૧૯૧૩-૧૪	૨૬૪	૯૬૬૮૮	૬૬૨૦૫૭૬	૨૧૪૩૧૨૬	૬૮૨૭૭૬૮૫૧	૨૭૪૩૮૮૫૫૦	૧૧૬૪૨૯૧૫૮૮
૧૯૧૪-૧૫	૨૫૫	૧૦૩૩૧૧	૬૫૯૮૧૦૮	૨૧૦૨૬૩૨	૬૫૬૯૮૪૬૫૭	૨૭૭૦૦૫૯૦૦	૧૧૩૫૭૦૭૬૫૨
૧૯૧૫-૧૬	૨૬૭	૧૦૮૪૧૭	૬૬૭૫૬૮૮	૨૧૯૭૭૧૮	૭૨૨૪૨૪૫૭૯	૩૫૨૨૨૪૫૫૫	૧૪૪૧૫૧૪૫૫૦
૧૯૧૬-૧૭	૨૬૭	૧૧૦૮૧૨	૬૬૭૦૧૬૨	૨૧૯૮૧૬૪	૬૮૧૧૦૭૨૩૧	૩૭૭૭૨૮૮૧૬	૧૫૭૮૧૩૨૭૮૯
૧૯૧૭-૧૮	૨૬૯	૧૧૪૮૦૫	૬૬૬૪૨૬૯	૨૦૮૫૬૭૮	૬૬૦૫૭૫૬૧૫	૩૮૧૪૦૪૧૬૯	૧૬૧૪૧૨૪૪૫૮
૧૯૧૮-૧૯	૨૫૮	૧૧૮૨૨૧	૬૬૮૯૬૮૦	૨૦૪૪૨૩૦	૬૧૫૦૪૦૪૬૪	૩૪૯૫૮૦૪૫૦	૧૪૫૦૭૨૬૧૬૦
૧૯૧૯-૨૦	૨૬૩	૧૧૭૫૫૮	૬૭૧૪૨૬૫	૧૯૫૨૩૧૮	૬૩૫૭૬૦૨૭૩	૩૮૩૮૪૬૯૩૬	૧૬૬૯૭૯૨૨૭
૧૯૨૦-૨૧	૬૬૦૦૦૨૫૬૭	૩૬૭૪૬૧૭૯૧	૧૫૮૦૮૪૯૭૪૬

મીલોની વિગતવાર રૂઝી અપત.

વર્ષ.	મુંબઈના તાણમાં. ગાંસડી.	મુંબઈ હલાકામાં (મુંબઈ તાણની અહાર) ગાંસડી.	મુંબઈ હલાકા બાદ દિશી અને પરદેશી શ્રીટીશ હિન્દુસ્તાનમાં ગાંસડી.	સંસ્થાનમાં ગાંસડી.	કુલ ગાંસડીઓ.
૧૯૦૯-૧૦	૯૮૪૦૫૮	૩૬૧૫૯૨	૫૦૬૦૧૮	૮૩૩૪૨	૧૯૩૫૦૧૦
૧૯૧૦-૧૧	૯૫૩૪૫૦	૩૭૬૮૬૬	૪૮૩૦૪૨	૯૨૫૦૮	૧૯૦૫૮૬૬
૧૯૧૧-૧૨	૧૦૭૭૬૧૬	૪૦૨૯૯૮	૪૮૯૨૨૬	૮૦૨૬૨	૨૦૫૦૧૦૨
૧૯૧૨-૧૩	૧૦૭૨૨૧૦	૪૧૨૦૨૦	૫૨૦૮૨૪	૯૦૯૬૨	૨૦૯૬૦૧૬
૧૯૧૩-૧૪	૧૦૭૮૦૩૮	૪૩૩૪૮૬	૫૩૬૧૦૮	૯૫૪૯૪	૨૧૪૩૧૨૬
૧૯૧૪-૧૫	૧૦૨૬૦૫૦	૪૩૬૧૮૦	૫૪૮૩૬૨	૯૨૦૪૦	૨૧૦૨૬૩૨
૧૯૧૫-૧૬	૧૦૯૬૧૭૪	૪૪૮૧૨૨	૫૪૩૯૨૮	૯૦૯૪૯૪	૨૧૯૭૭૧૮
૧૯૧૬-૧૭	૧૧૩૪૮૧૪	૪૦૯૦૬૮	૫૫૦૨૦૮	૧૦૪૦૭૪	૨૧૯૮૧૬૪
૧૯૧૭-૧૮	૧૦૬૮૪૯૨	૩૯૭૫૬૦	૫૧૩૬૧૬	૧૦૬૦૧૦	૨૦૮૫૬૭૮
૧૯૧૮-૧૯	૯૯૯૭૫૬	૪૧૩૩૦૪	૫૬૩૫૩૮	૬૭૬૩૨	૨૦૪૪૨૩૦

**કેટલા દશાવર્ષના અમેરીકન, ઇંગ્લેન્ડીયન અને હિન્દી પાકની
સરખામણીના આંકડા.**

ભાસમ.	અમેરીકન.		ઇંગ્લેન્ડીયન		હિન્દી.	
	એકરેજ.	ગાંસડી ૫૦૦ રતલ.	એકરેજ.	કન્ટાર ૧ કન્ટારસ ૬૦'૦૪૯ ર.	એકરેજ.	ગાંસડી (૪૦૦ રતલ)
૧૯૧૦-૧૧ ..	૩૩૪૧૮૦૦૦	૧૨૦૭૫૦૦૦	૧૭૦૫૦૨૮	૭૫૭૩૫૩૭	૨૩૦૮૦૦૦૦	૪૩૦૩૦૦૦
૧૯૧૧-૧૨ ..	૩૬૬૮૧૦૦૦	૧૬૧૦૧૦૦૦	૧૭૭૬૨૫૪	૭૪૨૪૨૦૮	૨૧૬૧૫૦૦૦	૩૯૮૫૦૦૦
૧૯૧૨-૧૩ ..	૩૪૭૬૬૦૦૦	૧૪૧૦૭૦૦૦	૧૭૮૭૨૫	૭૫૩૨૯૨૦	૨૨૦૨૮૦૦૦	૪૪૮૩૦૦૦
૧૯૧૩-૧૪ ..	૩૭૪૫૮૦૦૦	૧૪૫૫૨૦૦૦	૧૭૮૮૫૭૧	૭૬૮૪૧૭૨	૨૫૦૨૩૦૦૦	૫૦૬૬૦૦૦
૧૯૧૪-૧૫ ..	૩૭૪૦૬૦૦૦	૧૫૧૩૬૦૦૦	૧૮૨૧૯૭૦	૬૪૦૦૨૨૧	૨૪૫૯૫૦૦૦	૫૨૦૮૦૦૦
૧૯૧૫-૧૬ ..	૩૨૧૦૭૦૦૦	૧૨૮૬૨૦૦૦	૧૨૩૧૦૭૧	૪૮૦૬૩૩૧	૧૭૭૪૬૦૦૦	૩૭૩૮૦૦૦
૧૯૧૬-૧૭ ..	૩૬૦૫૨૦૦૦	૧૨૭૩૮૦૦૦	૨૭૧૮૪૨૧	૫૧૧૧૦૮૦	૨૧૭૪૫૦૦૦	૪૫૦૨૦૦૦
૧૯૧૭-૧૮ ..	૩૪૯૨૫૦૦૦	૧૧૮૭૫૦૦૦	૧૭૪૧૦૪૭	૬૩૦૭૬૧૮	૨૫૧૮૮૦૦૦	૪૦૦૦૦૦૦
૧૯૧૮-૧૯ ..	૩૭૧૦૭૦૦૦	૧૧૬૦૨૬૩૪	૧૪૨૭૧૮	૪૮૨૦૬૬૦	૨૧૦૩૮૦૦૦	૩૯૭૮૦૦૦
૧૯૧૯-૨૦ ..	૩૩૩૬૦૦૦૦	૧૧૫૦૦૦૦	૧૬૩૭૪૬૧	૬૦૦૦૦૦૦	૨૩૦૬૩૦૦૦	૫૮૪૫૦૦૦
૧૯૨૦-૨૧ ..	૩૫૫૦૪૦૦૦	૧૨૮૮૭૦૦૦	૧૮૦૭૬૬૪	૬૦૨૧૩૬૨	૨૧૦૧૬૦૦૦	૩૫૫૬૦૦૦

એવાં છબીના વર્ષમાં દેશાવરથી રૂઢીની મુખ્યમાં વિખતવાર આવ્યાત.
(નિમે દ્વારેલ સંખ્યામાં ત્રણ મેંડા વધારવા.)

[illegible]

† ६० पुनः प्रकीर्तय ॥ ११॥ † ६१ श्री विष्णवे प्रकीर्तय ॥ १२॥

અભેડી ૮૧

104 2

(विशेष दस्तावेज संख्यामात्र त्रयु भीडा पंवारणा.)

† ૧૦૦૦ માંથી ઘણાં પાણી ફરી તે બાક છે.

युरोपना तुहातुहा देशां छेवता छनीस वर्षां सुप्रगुयी निजारा यथेस प्रेता मांडळा.

[illegible]

